Karelia-ammattikorkeakoulu
Tradenomi (AMK)

Liiketoimintasuunnitelma kotipalveluita tuottavalle yritykselle

Henna Väkeväinen

Opinnäytetyö, joulukuu 2023

www.karelia.fi

Karelia AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ
Joulukuu 2023
Liiketalouden koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä
Henna Väkeväinen

Nimeke
Liiketoimintasuunnitelma kotipalveluita tuottavalle yritykselle

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä vaatimuksia sosiaalialan yrittäjällä on yritystoiminnan perustamisessa ja toiminnan aikana sekä laatia aloittavalle kotipalveluita tuottavalle yritykselle liiketoimintasuunnitelma. Tarkoituksena oli lisätä tietoa mahdollisuuksista ja vaatimuksista sosiaalialan yrittäjyydestä kiinnostuneille, huomioiden alaa ohjaavat lait ja valvontamekanismit.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Opinnäytetyössä käytettiin aineistona alan kirjallisuutta sekä lainsäädäntöä ja viranomaisten ohjeistuksia. Teoriaosuudessa huomioitiin myös aiempien sosiaalialan yrittäjyyttä käsittelevien opinnäytetöiden haastattelujen vastaukset alan yrittäjiltä.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi aloittavan kotipalveluyrityksen liiketoimintasuunnitelma. Sosiaalialan yritystoiminta edellyttää ilmoituksen tai luvanhakemista ja laki säätää koulutusvaateen niin yrittäjän kuin henkilöstönkin osalta. Liiketoiminnan näkökulmasta arvonlisäverollisen ja arvonlisäverottoman toiminnan yhdistäminen vaatii osaamista niin yrittäjältä kuin yritykselle toimivalta tilitoimistoltakin. Liiketoimintasuunnitelmassa huomioidaan sosiaali- ja terveysalan vaatimukset ja haasteet. Onnistuneessa liiketoimintasuunnitelmassa budjetointi ja hinnoittelulaskelmat mahdollistavat kannattavan yritystoiminnan.

Kieli
suomi

Sivuja 51

Asiasanat
kotipalvelu, sosiaaliala, liiketoimintasuunnitelma

THESIS
December 2023
Degree Programme in Business Economics

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+358 13 260 600 (switchboard)

Author
Henna Väkeväinen

Title
Business Plan for a Company Producing Home Services

Abstract

The aim of this thesis was to find out what requirements an entrepreneur in the social field has in setting up a business and during its operations, and to draw up a business plan for a start-up company providing home services. The purpose was to increase knowledge of opportunities and requirements for those interested in the entrepreneurship in the social field, considering the laws and control mechanisms that govern the field.

The thesis was functional, and the methods of qualitative research were used as a research method. The material used in the thesis was literature in the field as well as legislation and instructions from the authorities. The theory section also considered interviews with social entrepreneurs made in the previous theses.

The result of the thesis was a business plan for the starting home service company. Social business activities are subject to a declaration or permit, and the law provides for a training requirement for both the entrepreneur and the personnel. From a business perspective, combining VAT- and VAT-free activities requires expertise from both the entrepreneur and the accounting firm that is responsible for the company. The business plan considers the requirements and challenges of the social and health care sector. In a successful business plan, budgeting and pricing calculations enable profitable business.

Language
Finnish

Pages 51

Keywords
home service, social sector, business plan

Sisältö

1 Johdanto 5
1.1 Opinnäytetyön tausta 5
1.2 Opinnäytetyön tavoite ja rajaus 6
1.3 Tutkimusmenetelmä 6
1.4 Aiemmat tutkimukset 7
1.5 Opinnäytetyön rakenne 9
2 Sosiaaliala 10
2.1 Sosiaalipalvelut 10
2.2 Sosiaalialan toimintaympäristö 11
2.3 Sosiaalialan viranomaisvaatimukset 13
2.4 Sosiaalialan arvonlisäverottomuus 14
3 Yrittäjyys 15
3.1 Yrittäjyys sosiaalialalla 15
3.2 Verkostot ja yhteistyökumppanit 17
3.3 Yritysmuodon valinta 18
3.4 Verotus 20
3.4.1 Arvonlisäverollinen ja arvonlisäveroton myynti 21
3.4.2 Arvonlisäveron vähennyskelpoisuus 21
3.4.3 Tuloverotus 22
3.5 Kirjanpito ja tilinpäätös 24
3.6 Yrittäjyys pitovoimana alalla pysymiseen 25
4 Kotihoito 26
4.1 Kotihoidon palvelumuodot 26
4.2 Palveluseteli 27
4.3 Kotitalousvähennys 28
4.4 Ostopalvelu 29
4.5 Kotipalveluiden tulevaisuuden tarve 29
5 Liiketoimintasuunnitelma 32
5.1 Liiketoimintasuunnitelman merkitys aloittavalle yritykselle 32
5.2 Liikeidea, toiminta-ajatus, visio ja arvot 32
5.3 Palvelut 33
5.4 Hinnoittelu 34
5.5 Riskien hallinta 35
5.6 Markkinatilanne ja kilpailijat 36
5.7 Markkinointi 37
5.8 Yrityksen rahoitus 38
6 Liiketoimintasuunnitelman toteutus 39
6.1 Lähtötilanteen kuvaus 39
6.2 Aineiston valinta ja hankinta 39
6.3 Liiketoimintasuunnitelman tekemisen kuvaus 40
6.4 Liiketoimintasuunnitelman arviointi 41
7 Yhteenveto 42
7.1 Johtopäätökset 42
7.2 Pohdinta 43
7.3 Työn luotettavuus ja eettisyys 46
7.4 Työn hyödynnettävyys ja jatkotutkimusmahdollisuudet 47
Lähteet 48

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön tausta

Sosiaaliala on jatkuvan muutoksen keskellä ja väestön ikääntyminen sekä samanaikainen runsas alan ammattilaisten eläköityminen vaatii uusia toimijoita alalle. Monet alan osaajat myös vaihtavat alaa tavoitellessaan parempaa palkkausta ja työoloja. Alalle ei hakeudu enää uusia tulevaisuuden osaajia siinä määrin, mikä alalta on poistumaa alanvaihtamisen ja eläköitymisen myötä. Yrittäjyys voidaan nähdä yhtenä urakehityksen vaiheena tavoitellessa omien arvojen mukaista työtä ja yrittäjyyden kautta vaikuttaa myös työoloihin. Voisiko yrittäjyyden kautta saada edes pienen joukon osaajia takaisin sosiaalialle?

Tässä opinnäytetyössä laaditaan liiketoimintasuunnitelma aloittavalle sosiaalialan yritykselle. Yritys tuottaa kotihoidon palveluita ja tukipalveluita. Liiketaloudellinen osaaminen on tärkeä osa myös sosiaalialan yrittäjyyttä. Tässä opinnäytetyössä yhdistyy sosiaalialan ja liiketalouden substanssiosaaminen. Sosiaalialan yrittäjyyttä tarkastellaan kokonaisvaltaisesti viranomaisvaatimukset ja lait huomioiden. Lisäksi opinnäytetyössä avataan toimintaympäristö, jossa on tapahtunut muutos 01.01.2023 hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa. Liiketoimintasuunnitelman sisältö avataan teoreettisesta näkökulmasta. Liitteenä on aloittavan yrityksen liiketoimintasuunnitelma, joka on salainen.

Kanasen (2010) mukaan opinnäytetyön aiheen kannattaa olla kirjottajaa itseään kiinnostava. Opinnäytetyön tekijällä tulisi olla aihealueen opintoja suoritettuna ja mahdollisesti myös aiempaa kokemusta aiheesta. (Kananen 2010, 13.) Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti oma kiinnostukseni aihetta kohtaan ja sen soveltuminen omalle tieteenalalleni. Aiheen löytäminen oli helppoa, koska ajatus yritystoiminnan aloittamisesta on kiinnostanut minua vaihtoehtona tulevaisuuden työuralle. Sosiaaliala on itselleni tuttu yli kymmenen vuoden työkokemuksen myötä. Opin ymmärtämään liiketalouden opinnoissa eri opintojaksojen kautta yritystoiminnan keskeisimmät perusteet ja aloittavan yrityksen liiketoimintasuunnitelman tekemisen.

1.2 Opinnäytetyön tavoite ja rajaus

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää mitä aloittavan sosiaalialan yrittäjän tulee huomioida liiketoimintaa aloittaessa. Tarkoituksena on tehdä liiketoimintasuunnitelma ja hinnasto yrityksen käyttöön. Lisäksi opinnäytetyön tarkoituksena on auttaa alan yrittäjyydestä kiinnostuneita ymmärtämään mitä yrittäjyys sosiaalialalla vaatii sekä mitä asioita yritysmuodon valinnassa tulee huomioida. Liiketoimintasuunnitelma pitää sisällään myös kannattavuuslaskelman mikä auttaa hinnoittelun laatimisessa ja kannattavuuden arvioinnissa aloittavaa yrittäjää. Opinnäytetyössä tarkastellaan sosiaali- ja tukipalveluiden tarvetta Kiteen, Rääkkylän ja Tohmajärven alueella. Opinnäytetyöhön liittyvä aloittava yritys tuottaa kotihoitoa ja tukipalveluita, jotka kuuluvat sosiaalipalveluiden piiriin, palveluita tuotetaan avopalveluna. Opinnäytetyössä ei käsitellä muita sosiaalipalveluihin kuuluvia palveluja. Aikaansaatava liiketoimintasuunnitelma ei ole julkinen.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyö on toiminnallinen, mikä sisältää teoriaosuuden ja opinnäytetyön tuotoksena liiketoimintasuunnitelman. Menetelmän valintaan on vaikuttanut opintojen kautta tekijälle muodostunut monipuolinen osaaminen ja kokonaisvaltainen käsitys liiketoimintasuunnitelman laatimisesta ja sen tärkeydestä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä kehittämisen tavoitteena on kohderyhmää tai toimintaympäristöä palveleva ammatillinen tuotos (Airaksinen, Kostamo & Vilkka 2003, 11).

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on tyypillistä tilannekohtainen ja ennakoimaton eteneminen. Siinä tulee huomioida vaihtoehdot, näkökulmat, vastaukset ja kysymykset. Samalla se vahvistaa ammatillista osaamista kuuntelun, keskustelun ja toisten ammattilaisten näkökulmien huomioonottamisessa. Henkilökohtainen tieto on toimintojen kehittymisen ja alan vuoksi tärkeää. (Airaksinen ym, 2003, 20–21.)

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on auttaa ymmärtämään syvemmin tutkimuksenkohdetta (Metsämuuronen 2009, 223. Heikkilä 2014, 8). Laadullinen tieto on asiayhteyteen liittyvää, rikasta ja yksityiskohtaista (Kananen 2010, 27).

Työn teoriapohjan tiedonhankintamenetelmänä käytetään valmiita aineistoja. Valmiina aineistoina toimivat tutkimuslaitosten tilastot, aiemmat tutkimukset ja alan kirjallisuus. Laadullisen tutkimuksen tiedonhankinta strategiaksi valikoitui osittain tapaustutkimus, tiedon lähteeksi on haettu tietylle joukolle tehtyä tutkimusta, sosiaalialan yrittäjiä tai yrittäjäksi tahtovia. Opinnäytetyön tavoite on lisätä ymmärrystä ja syventää käsitystä sosiaalialan yrittäjyydestä. Yksikin tapaus, tässä opinnäytetyössä aiempien opinnäytetöiden haastattelujen vastaukset ovat tarjonneet oppia ja tietoa hyödynnettäväksi tähän opinnäytetyöhön. (Metsämuuronen 2009, 222–223).

1.4 Aiemmat tutkimukset

Sosiaalialan yrittäjyydestä on tehty useita opinnäytetöitä. Sosiaalialla toiminta on monipuolista, minkä vuoksi se soveltuu useisiin tutkimuksiin ja kehittämistöihin. Suurimpana erona aiempiin tutkimuksiin ja opinnäytetöihin on sote-uudistuksen myötä hyvinvointialueiden aloittaminen tätä opinnäytetyötä tehdessä. Tämä tutkimus täydentää ja yhdistää aiemmin tehtyjä tutkimuksia.

Laura Piiparisen vuonna 2021 tekemä opinnäytetyö ”Sosiaalialan yrittäjyys ja siihen saatava tuki” selvitti tutkimuksessaan mitä sosiaalialan yrityksen perustaminen vaatii yrittäjältä. Kyselyn kautta hän keräsi tietoa millaisia kokemuksia sosiaalialan yrittäjillä oli yrityksen perustamisesta. Piiparisen opinnäytetyön tavoitteena oli myös selvittää yrityksen perustamisvaiheessa saatava tuki ja kuinka yrittäjät olivat sen kokeneet. Lisäksi opinnäytetyössä nousi esille tuen tarve mitä yrittäjät olisivat kaivanneet yrityksen perustamisvaiheessa. (Piiparinen 2021, 2.)

Piiparinen teki opinnäytetyönsä toimeksiantajalle Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy, Socomille. Opinnäytetyön tutkimuksessaan Piiparinen käytti

kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Kyselyn hän toteutti Webropolilla, johon osallistui yhdeksän Etelä-Karjalan alueella toimivaa luvan- ja ilmoituksenvaraista sosiaalialan yrittäjää. (Piiparinen 2021, 2,24.) Tutkimuksessa nousi esille alan tiukat viranomaisvaatimukset, lupaprosessien vaativuus ja siihen saatavan tuen puute ja jopa väärä ohjeistus. Haasteena nousi myös markkinointi, palvelujen hinnoittelu, verotus ja kirjanpidolliset asiat. Yritysneuvojat, muut alan yrittäjät ja läheiset nousivat esille voimavarana ja apuna toimia yrittäjänä alalla, jota ohjaa lukuisat lait ja asetukset. (Piiparinen 2021, 28–30.)

Heidi Marttalan ja Riikka Päivisen ”Kun keksisi itselle jotain työtä maaseutualueella – yrittäjyys sosiaali- ja terveysalalla” opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää sosiaali- ja terveysalan yrittäjien kokemuksia yrittäjyydestä. Lisäksi opinnäytetyössä tutkittiin sosiaali- ja terveysalan yritystoiminnan mahdollisuuksia haja-asutusalueella sekä maaseudulla. Tutkimuksessa on tarkasteltu myös johtamisen vaikutusta alan yrityksissä. (Marttala & Päivinen 2022, 38.)

Marttalan ja Päivisen opinnäytetyö on tehty toimeksiantona Karelia-ammattikorkeakoululle sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyteen liittyviin opintoihin (Marttala ym. 2022, 5). Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jossa haastattelut toteutettiin verkkotapaamisten muodossa tai kasvotusten tapahtuvalla haastattelulla kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksen haastatteluun osallistui kuusi Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon haja-asutus- ja maaseutualueella toimivaa yrittäjää. Tutkimuksessa nousi esille itsensä johtamisen taidon tärkeys ja yrittäjyyden sitovuus työhön. Yrittäjyys nähtiin kuitenkin merkityksellisenä ja mahdollisuutena vaikuttaa omaan vapaa-aikaan ja työhyvinvointiin. Haastattelujen perusteella julkinen puoli ei kykene tuottamaan haja-asutusalueilla palveluita kaikille sitä tarvitseville. (Marttala ym. 2022, 38–39, 41.)

Sanna Elosen ja Sini Salmisen opinnäytetyö vuodelta 2022 ”Sosiaalialan pienyrittäjien näkemyksiä yrittäjyyden ja sosiaalialan yhdistämisestä” selvitti tutkimuksessaan motiiveja lähteä sosiaalialan yrittäjäksi. Opinnäytetyön tutkimuksen toisena tavoitteena oli selvittää, olivatko yrittäjät kokeneet arvoristiriitoja yrittäjänä. Tutkimus on toteutettu laadullisena tutkimuksena Teams-haastatteluilla. Mukana oli kuusi avohuollon palveluita tuottavaa pienyrittäjää. Tutkimuksen

vastauksissa nousi esille halu tehdä oman näköistä ja omien arvojen mukaista työtä eettisesti kestävällä tavalla. Yrittäjyyden nähtiin mahdollistavan elämänmuutos, jonka vaikutukset näkyvät niin työ- kuin henkilökohtaisessakin elämässä. Tutkimuksessa nousivat esille myös kilpailutuksen aiheuttamat haasteet, jotka koettiin vaikuttavan eettiseen toimintaan. Haastateltavien mukaan työn laadusta on tingittävä pärjätäkseen kilpailutuksissa isommille toimijoille. Ristiriitaa koettiin yritystoiminnan ja eettisen toiminnan yhdistämisessä. (Elonen & Salminen 2022, 37.)

1.5 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö jakautuu seitsemään päälukuun. Liitteenä on liiketoimintasuunnitelma aloittavalle yritykselle. Ensimmäisessä luvussa käsitellään työn tarkoitusta, taustaa, aiheesta tehtyjä aikaisempia tutkimuksia ja opinnäytetyön rajausta. Teoriaosuudessa tuodaan esille ensin (luku 2) sosiaalialan toimintaympäristöä, hyvinvointialueiden tuomaa muutosta sosiaalialan yrityskentälle sekä lakeja, jotka ohjaavat toimintaa. Toisen luvun kautta päästään tutustumaan sosiaalialaan, sen toimintaympäristöön, viranomaisvaatimuksiin sekä arvonlisäverottomuuteen sosiaalialalla tuotettavissa palveluissa.

Kolmannessa luvussa on tarkoituksena avata mitä vaatimuksia sosiaalialan yrittäjille on asetettu lain näkökulmasta. Luvussa käsitellään myös yritysmuodon valintaan vaikuttavia tekijöitä sekä verotuksen vaikutusta niin arvonlisäveron kuin tuloveronkin osalta. Yrittäjyyttä sosiaalialalla tarkastellaan myös sosiaalialan ammattilaisten alalla pysymisen näkökulmasta pitovoimatekijänä sekä palvelun tarvetta väestön ikääntymisen vuoksi. Kolmannessa luvussa käsitellään myös verkostojen ja yhteistyökumppaneiden merkitystä yritystoiminnassa. Neljännessä luvussa avataan kotihoidon käsite ja kotihoidon eri palvelumuodot. Lisäksi käsitellään yrityksen mahdollisuutta toimia palvelusetelituottajana sekä kuulua kotitalousvähennyksen oikeuttavaksi toimijaksi. Luvussa käsitellään kotihoidon nykytilannetta ja tulevaisuuden näkymää väestön ikärakenteen muutoksen kautta.

Viidennessä luvussa tavoitteena on avata liiketoimintasuunnitelman merkitys aloittavalle yritykselle. Luvussa avataan liiketoimintasuunnitelman sisältö teoreettisesta näkökulmasta nostaen esille myös mitä sosiaalialan liiketoimintasuunnitelmassa tulisi huomioida. Lopuksi luvussa päästään tutustumaan markkinoinnin merkitykseen aloittavan yrityksen näkökulmasta sekä markkinoinnin merkitykseen asiakkaiden hankkimisessa. Kuudes luku avaa opinnäytetyön toiminnallisen osuuden, liiketoimintasuunnitelman toteuttamisen.

Opinnäytetyön viimeisessä osassa (luku 7) on yhteenveto, johtopäätökset ja omaa pohdintaa. Luvussa tarkastellaan teorian ja tutkimusten kautta saadun tiedon hyödyntämistä liiketoimintasuunnitelmaa tehdessä sekä kannattavuutta laskiessa. Viimeisessä luvussa pohditaan työn hyödynnettävyyttä ja jatkotutkimusmahdollisuuksia sekä arvioidaan työn luotettavuutta ja eettisyyttä.

2 Sosiaaliala

2.1 Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelujen järjestämisvastuu on asiakkaan kotikunnan mukaisella hyvinvointialueella. Sosiaalihuoltolaissa 22.7.2011/992 ja sosiaalihuollon erityislaeissa säädetään sosiaalipalveluista. Sosiaalipalveluja järjestetään erilaisiin tuen tarpeisiin ja ne perustuvat yksilölliseen tarpeen arvioon. Sosiaalipalvelut voidaan jakaa lapsiperheiden-, työikäisten- ja ikääntyneiden palveluihin. Kaikki palvelut perustuvat samaan lainsäädäntöön. (Sosiaali- ja terveysminiteriö 2023a.)

Sosiaalihuoltolain mukaan yleisiin sosiaalipalveluihin kuuluvat:

- sosiaalityö ja sosiaaliohjaus
- sosiaalinen kuntoutus
- palvelu taloudellisen toimintakyvyn edistämiseksi
- perhetyö
- lapsiperheen kotipalvelu

- kotihoito
- tukipalvelut
- asumispalvelut (tilapäinen asuminen, tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen)
- laitospalvelut
- liikkumista tukevat palvelut
- päihde- ja riippuvuustyö
- päihde- ja riippuvuustyön erityiset palvelut
- mielenterveystyö ja mielenterveystyön palvelut
- päihde- ja mielenterveystyö
- kasvatus- ja perheneuvonta
- lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvonta
- omaista ja läheistä hoitavan henkilön vapaat
- opiskeluhuollon kuraattoripalvelut (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023a.)

Sosiaalihuollon tavoitteena on taata kaikille yhdenvertaiset edellytykset selviytyä jokapäiväisestä elämästä. Tämä pitää sisällään toimintakyvyn ja turvallisuuden ylläpitämisen sekä edistämisen. Henkilöt, jotka ovat oikeutettuja sosiaalihuollon palveluihin saavuttavat palveluiden kautta sellaisen elämänlaadun, johon eivät itse kykene ilman sosiaalilainsäädännön mukaisia palveluita. Sosiaalilainsäädännön tarkoituksena on taata välttämättömien perustarpeiden saatavuus. (Edilex 2023.)

2.2 Sosiaalialan toimintaympäristö

Hyvinvointialueet voivat järjestää sosiaalipalvelut omana toimintana tai ostaa palvelut ulkopuoliselta palveluntuottajalta. Ulkopuolisia toimijoita käyttäessään hyvinvointialueet tekevät tarjouskilpailuja palveluostoista. Palvelujen kysyntään ja hintaan vaikuttavat talouden ajankohtainen tilanne. Hyvinvointialueiden budjetti ja strateginen suhtautuminen yrittäjyyteen vaikuttavat ulkopuolisten

palveluostojen määrään. Yksityisten kuluttajien ostokykyyn taas vaikuttavat elintason vaihtelu, korkotaso ja inflaatio. (Kainlauri 2007, 47–50.)

Yksityiset sosiaalipalvelualan tuottajat myyvät palveluitaan hyvinvointialueille tai suoraan asiakkaille ja tekevät tiivistä yhteistyötä julkisen sektorin kanssa. Julkinen sektori ohjaa palvelutuotantoa, valvoo toimintaa ja määrittää tai valvoo palvelun hintaa. Asiakkaat eivät välttämättä maksa itse koko palvelun hintaa, vaan pystyvät hyödyntämään kustannuksiin hyvinvointialueen myöntämää palveluseteliä. (Jaakkola 2019, 127–128.) Kotipalveluita tuottavien yritysten toimintaedellytykset ovat kasvaneet verotuksessa huomioitavan kotitalousvähennyksen myötä. (Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 9.)

Vuonna 2018 sosiaalipalvelua avohuoltona tuottavien yritysten määrä (Kuvio 1) on ollut 2922. Kasvua yritysmäärässä on tapahtunut vuonna 2019 ja 2020 yritysten määrän kasvoi 3060. Vuonna 2021 sosiaalialan avopalveluita tuottavien yritysten määrä laski 3057 yritykseen.

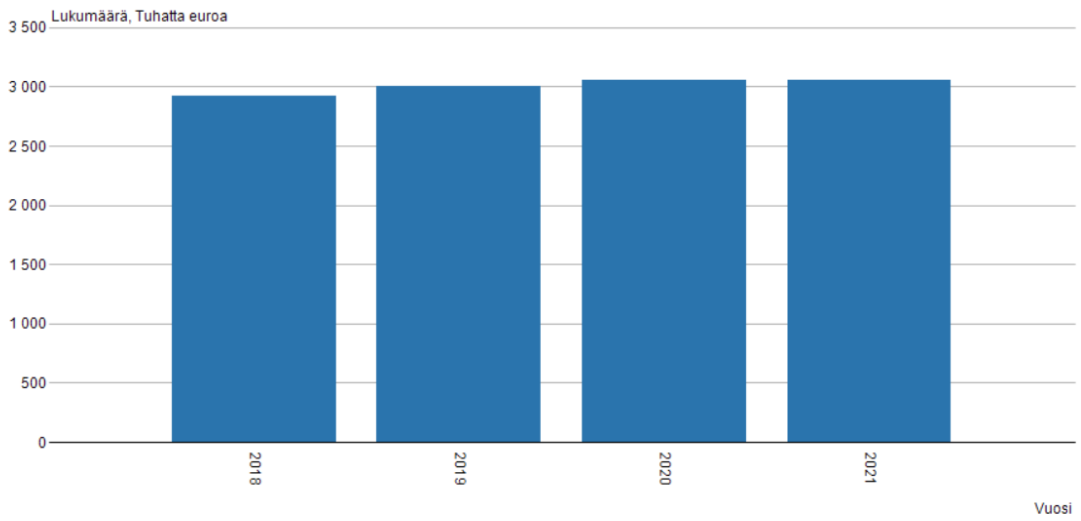

Kuvio 1. Sosiaalialan avopalveluita tuottavien yritysmäärän kehitys vuosina 2018–2021 (Tilastokeskus 2023a).

Sote- ja varhaiskasvatusalan yrityksiä ja järjestöjä edustava Hyvinvointiala HALI ry:n kesäkuussa 2023 tekemän kyselyn mukaan suurin osa hyvinvointialueiden päättäjistä kokivat yksityiset palveluntuottajat sekä järjestöt laadukkaina

palveluntuottajina. Kyselyn mukaan myös suurin osa hyvinvointialueista tulevat käyttämään enemmän yksityisiä palveluntuottajia kuin kunnat aiemmin. Palveluseteli koettiin myönteisenä palveluiden saatavuuden parantamisen keinona. (HALI ry, 2023.)

2.3 Sosiaalialan viranomaisvaatimukset

Sosiaalialan yrittäjän tulee olla luvan saanut, nimikesuojattu tai laillistettu ammattihenkilö. Luvan saanut ammattihenkilö on Euroopan talousalueen ulkopuolisen maan kansalaisen, joka on suorittanut koulutuksen maassa, joka ei kuulu Euroopan talousalueeseen. Nimikesuojattuihin ammattihenkilöihin kuuluvat esimerkiksi jalkaterapeutti, koulutettu hieroja ja lähihoitaja. Laillistettuihin terveydenhuollon ammattihenkilöihin kuuluvat muun muassa sairaanhoitaja, fysioterapeutti, ravitsemusterapeutit ja lääkärit. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ylläpitää rekisteriä sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöistä. (Ruohola 2022, 14–15.)

Sosiaalialalla yrittäjänä toimiminen vaatii luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä ennen toiminnan aloittamista. (Yksityisen sosiaalihuollon luvat, 2023). Sosiaalialan yritykseltä edellytetään, että toiminta on yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaista sosiaalipalvelua. (Valvira, 2023. 5–6). Sosiaalihuollon palveluiden tuottamiseen lupa haetaan Valviralta ja ilmoitus jätetään hyvinvointialueelle, jossa palvelua tuotetaan (Yksityisen sosiaalihuollon luvat, 2023). Kirjallinen ilmoitus ennen toiminnan aloittamista riittää niille yksityisen sosiaalipalvelun toimijoille, jotka tuottavat muita kuin ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja. (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista 11 §). Hyvinvointialue toimittaa ilmoituksen aluehallintovirastolle rekisteröitäväksi (Yksityisen sosiaalihuollon luvat, 2023).

Ilmoituksenvaraisen toiminnan ehtona on riittävä henkilöstömäärä toimintayksikössä. Toimintayksiköllä tarkoitetaan kotipalveluita tuottavan palvelun tarjoajan hyvin laajaa toimintaa esimerkiksi tietyllä toiminta-alueella, mikä tapahtuu jostain toimipisteestä käsin. Sosiaalialan yrityksen vastuuhenkilön täytyy olla nimetty ja häneltä edellytetään alan tuntemusta, johtamistaitoja ja soveltuvaa

korkeakoulututkintoa. Pienimuotoisen kotipalveluyrityksen kohdalla lähihoitaja voi toimia vastuuhenkilönä. Lähihoitajan toimiessa vastuuhenkilönä saa työntekijöitä olla korkeintaan kolme vastuuhenkilö mukaan lukien. (Aluehallintovirasto 2023)

Yrityksen täytyy tehdä omavalvontasuunnitelma kuuden kuukauden kuluessa yrityksen perustamisesta. Omavalvontasuunnitelma on julkinen asiakirja, joka pitää olla asiakkaan saatavilla. Omavalvontasuunnitelma tulee tarkastaa vuosittain sekä päivittää aina tilanteen vaatiessa. (Siun sote 2023a). Omavalvonnalla varmistetaan laadukkaat ja vaikuttavat palvelut sekä varmistetaan palveluiden tuottajien lakisääteisten velvollisuuksien toteutuminen. Omavalvonta on laadunhallintaa, jossa kuvataan palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen ennakoivaa-, toiminnanaikaista- ja jälkikäteistä suunnitelmaa. Hyvinvointialueet vastaavat ostopalveluiden ohjauksesta, johon kuuluu myös alihankitut palvelut. (Valvira, 2023.)

Alan viranomaisvaatimukset koetaan toisinaan haasteena tulla yrittäjäksi alalle ja yrittäjät kokevat oman osaamisen ja resurssit puutteellisina (Piiparinen 2021,14,19). Piiparisen opinnäytetyössään tekemän tutkimuksen mukaan lupa-asiat ja niihin kuluva aika koettiin haasteellisena sekä neuvonta lupa-asioissa koettiin puutteelliseksi. Puuttuvien liitteiden vuoksi myös lupaprosessi pitkittyi. Lupaprosessin kestäessä odotettua kauemmin, on siitä aiheutunut viivästystä yritystoiminnan suunniteltuun aloitusajankohtaan. Vastauksista ilmeni myös virheellistä neuvontaa yrittäjille koskien lupaprosessia. (Piiparinen 2021, 28–33.)

2.4 Sosiaalialan arvonlisäverottomuus

Arvonlisäverolaki 1501/1993 säätää, ettei veroa suoriteta sosiaalihuoltona tapahtuvasta tavaroiden ja palvelujen myynnistä. Sosiaalihuollolla tarkoitetaan arvonlisäverolain 38§:ssä kunnan, hyvinvointialueen, tai valtion harjoittamaa sekä muita sosiaalihuollon palvelujen tuottajien harjoittamaa toimintaa, jota sosiaaliviranomainen valvoo. Sosiaalihuollon palveluiden tuottajan tarkoituksena on huolehtia iäkkäiden henkilöiden ja lasten sekä nuorten huollosta ja vammaisten

henkilöiden huollosta. Tämä pitää sisällään myös heille tarjottavat muut palvelut ja tukitoimet. (Arvonlisäverolaki 1501/1993.) Yksityiset kotihoidon ja tukipalveluiden tuottaja voivat myydä palveluja arvonlisäverottomasti (Vero 2023a). Sosiaalipalvelujen arvolisäverottomuudessa edellytyksenä ovat:

- palveluntuottaja on merkitty rekisteriin, jossa on yksityisen sosiaalipalvelujen tuottajat
- palveluntuottaja on valvonnan alainen
- palveluita luovutetaan sosiaalihuoltoon oikeutetulle (Karvonen-Kälkäjä ym. 2009, 86.)

3 Yrittäjyys

3.1 Yrittäjyys sosiaalialalla

Sosiaalialalla yrittäjyys on usein pienimuotoista. Mikroyrityksiä eli alle 10 henkeä työllistäviä yrityksiä on lähes 95 % kaikista sosiaali- ja terveyspalvelualan yrityksistä. (Tevameri 202, 31.) Piiparinen (2021,2) tutki opinnäytetyössään vuonna 2021, mitä sosiaalialan yrityksen perustaminen käytännössä tarkoittaa ja minkälaisia kokemuksia yrittäjillä on sosiaalialan yrityksen perustamisesta. Sosiaalialan yrittäjyys lähtee usein kutsumuksesta ja yrittäjän taustana voi olla vuosien kokemus vastaavanlaisesta työstä palkallisena. Haasteita aloittavilla sosiaalialan yrittäjillä on havaittu kannattavuuden laskennassa ja liiketoimintaosaamisessa. Voiton tavoitteleminen ei ole ollut keskiössä, vaan palvelujen laatuun on haluttu panostaa, mutta laatua ei ole osattu huomioida hinnoittelussa. Sosiaalialan yritykset jäävät usein mikroyrityksiksi, koska kasvuhakuisuutta ei ole. (Piiparinen 2021, 9). Sosiaalialan yrittäjyyden kautta on lähdetty täyttämään puutteita ja aukkoja, joita on havaittu kunnan toiminnassa. (Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 9).

Sosiaalialalle yrittäjäksi ei ryhdytä pakon sanelemana jatkuvan työttömyyden uhan vuoksi kuten luovilla aloilla, jossa yrittäjyys on usein elinehto alalla

pysymiseen (Lähdeniemi ym. 2023, 12.) Kemusote-hankkeessa kerätyn aineiston mukaan yrittäjyydessä houkuttelee vapaus, vaikuttamismahdollisuudet, omien vahvuuksien hyödyntäminen, työkuorman säätely ja työ- sekä muun elämän yhteensovittaminen (Lähdeniemi ym. 2023, 16). Myös Elosen ja Salmisen (2022,37) opinnäytetyössään tekemän tutkimuksen mukaan yrittäjyyteen siirtymisen syynä oli niin vaikuttamismahdollisuus työn sisältöön ja sen aikatauluttamiseen kuin mahdollisuus vaikuttaa työn laatuun. Yrittäjyyden kautta tavoiteltiin muutosta, jonka toivottiin vaikuttavan niin työ- kuin henkilökohtaiseen elämäänkin. (Elonen ym. 2022, 37.) Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestön Talentian jäsenkyselyn mukaan yli 30 % kyselyyn vastanneista kiinnostaa sosiaalialan yrittäjyys. Kyselyn mukaan sosiaalialan yritysten näkymää pidetään hyvänä ja digitalisaation myötä nähdään uusia liiketoimintamahdollisuuksia sosiaalialalla. (Jaakkola 2019, 127,129.)

Hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa, sosiaalialan yrittäjät näkevät yrityksen kasvun edellytyksenä pärjätä alalla. Yrittäjät haluavat pitää kasvun kuitenkin kohtuullisena ja hallittuna. Yritystoiminnan huomattavaan kasvuun tarvitaan myös lisäosaamista, mutta kasvun tavoittelu ei Elosen kyselyn mukaan tuo yrittäjille merkityksellisyyden tunnetta työn sisältöön. (Elonen ym. 2022, 38.) Teknologian kehitys vaatii sosiaalialan yrittäjältä alan kehityksen seuraamista ja valmiutta auttaa sekä tukea asiakkaita erilaisten koneiden ja apuvälineiden käyttämisessä. (Kainlauri 2007, 53.)

Marttala ja Päivinen (2022, 30, 34–35, 37, 40) ovat tutkineet opinnäytetyössään yrittäjyyttä sosiaali- ja terveysalalla. Opinnäytetyön tutkimukseen osallistui kuusi alan yrittäjää. Yrittäjät tuottivat palveluita joko ympärivuorokautisesti tai kotiin vietävinä tukipalveluina. Asiakasryhmään kuuluivat ikäihmiset, kehitysvammaiset sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujat. Yrittäjien osaamisena oli pitkä työkokemus alalta ja sen tuoma tietotaito. Yrittäjyyteen siirtymisen taustalla oli halu tehdä omannäköistä ja itsenäistä työtä. Yrittäjyyteen oli siirrytty, koska motivaatio pelkässä esihenkilötyössä ei ole ollut riittävä sekä julkisen puolen työ ei ole tuntunut enää riittävän mielekkäältä. Haasteellisena koettiin erilaiset velvoitteet ja alan lainsäädäntö sekä henkilöstön saaminen. Kilpailutusten koettiin tuovan paineita palveluiden hinnoittelussa. Voimavarana yrittäjät kokivat

verkostoitumisen muiden yrittäjien kanssa. Palvelujen tuottaminen koettiin taloudellisesti kannattavana haja-asutusalueilla, koska julkinen puoli ei kykene tuottamaan kaikkia palveluita itse. (Marttala ym. 2022, 30, 34–35, 37, 40.)

3.2 Verkostot ja yhteistyökumppanit

Yritykset tarvitsevat yhteistyökumppaneita ja strategiset kumppanit ovat elinehto kannattavalle yritykselle. Yhteysverkon rakentamisen tulee olla suunnitelmallista ja siinä on huomioitava yrityksen keskeisimmät toiminnot. (Hiltunen ym. 2007, 43.) Hyvä luottamuksen rakentaminen ja hyvä informaation kulku on havaittu olevan avainasemassa verkoston toimimisessa (Karvonen-Kälkäjä ym. 2009, 29). Sosiaalialan yrittäjän on hyvä tuntea alueen päättäjät ja luoda hyvät suhteet kuntiin, joiden alueella yritys toimii. Kuntien velvollisuus on järjestää kotipalvelut kuntalaisilleen, jolloin kunnan tulee myös ohjata asiakkaita palvelujen käytössä. Lainsäädännön lisäksi sosiaalialan yrittäjän on tunnettava päätöksentekojärjestelmä menestyäkseen alalla. (Karvonen-Kälkäjä ym. 2009, 9.)

Kehityshankkeiden ja selvitysten mukaan sosiaali- ja terveysalan yritykset haluavat tehdä yhteistyötä toisten alan yritysten kanssa. Verkostoituminen nähdään niin henkisenä kuin taloudellisenakin voimavarana. Yhteistyön avulla voidaan ratkoa ongelmia yhdessä. Palvelujen kysynnän ruuhkahuippuja voidaan purkaa yhteistyössä muiden yritysten kanssa markkinoimalla myös kilpailijoiden palveluita ja näin pitää asiakkaat tyytyväisinä. (Karvonen-Kälkäjä ym. 2009, 30.) Yritysverkoston aikataulu joustaa enemmän kuin yhden yrittäjän aikataulu, mikä osaltaan edesauttaa täyttämään asiakkaan tarpeen oikea-aikaisesti. Ruuhkahuippuja on helpompi tasata verkostoituneiden yrittäjien kesken. (Kainlauri 2007, 89.) Salmisen ja Elosen (2022, 37) mukaan verkostot, jotka on rakennettu jo ennen yrittäjyyttä, edesauttavat luottamuksen rakentamista ja asiakkuuksien saamisessa.

3.3 Yritysmuodon valinta

Yritystoimintaa voidaan harjoittaa juridisesti useassa muodossa. Yritysmuotoja ovat avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö, yksityinen toiminimi sekä osuuskunta ja osakeyhtiö. Yritysmuodon valintaan vaikuttavat muun muassa (Taulukko 1) pääomatarpeeseen, päätöksentekoon, perustajien lukumäärään, verotukseen ja vastuuseen liittyvät kysymykset. (Holopainen 2023, 21.)

Yrityksen perustajien lukumäärä vaikuttaa yritysmuodon valintaan. Jos perustajia on yksi, on yksityisenä elinkeinoharjoittajana toimiminen yksinkertaisinta. Henkilöyhtiön perustaminen vaatii aina vähintään kaksi yhtiömiestä. Jos perustajia on useampia, on vaihtoehtona osuuskunta tai osakeyhtiö. Osakeyhtiön ja osuuskunnan voi perustaa myös yksin, mutta tällöin hallituksessa on oltava ainakin yksi varajäsen. (Holopainen 2023, 21.)

Pääoman määrään vaikuttaa toiminnan laajuus ja laatu. Pääoman ollessa suuri, päädytään usein osakeyhtiön perustamiseen, kun taas vähäisen pääoman tarpeen yritysmuodoksi sopii yksityisenä elinkeinoharjoittajana toimiminen. Avoin yhtiö vaatii perustamisvaiheessa pelkän työpanoksen. Kommandiittiyhtiössä vastuunalaiselta yhtiömieheltä riittää työpanos, mutta äänettömältä yhtiömieheltä vaaditaan yhtiöön sijoitettava omaisuuspanos. Yksityinen osakeyhtiö ei vaadi perustamisvaiheessa osakepääomaa, kun taas julkisella osakeyhtiöllä on oltava vähintään 80 000 euron osakepääoma. Osuuskunnan perustaminen ei vaadi minimipääomaa. (Holopainen 2023, 21–22.)

Yritysmuodon valinta vaikuttaa vastuun jakautumiseen. Yksityinen elinkeinoharjoittaja, avoimen yhtiön yhtiömies sekä kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat koko omaisuudellaan yritystoiminnassa syntyneistä velvoitteista. Osakeyhtiössä ja osuuskunnassa vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomapanokseen, jonka osakas tai jäsen on sijoittanut. Yritystoiminnan alkuvaiheessa voidaan kuitenkin luottojen vakuudeksi vaatia omaisuutta tai takauksia, jotka ovat osakkaan tai sijoittajan omaisuutta. (Holopainen 2023, 22.)

Yritysmuoto vaikuttaa toiminnan joustavuuteen, joustavin yritysmuoto on yksityinen elinkeinoharjoittaja, jossa yrittäjä tekee itse ratkaisut ja päätökset koskien yritystoimintaa. Osakeyhtiössä, osuuskunnassa ja henkilöyhtiöissä voidaan valita toimitusjohtaja, jonka tehtäviin kuuluu hoitaa päivittäisiä asioista. Osakeyhtiössä yhtiökokous käyttää ylintä päätösvaltaa ja osuuskunnassa osuuskunnan kokous. Osakeyhtiössä ja osuuskunnassa on mahdollista päättää asioista myös ilman erillistä kokousta, mikäli osakkeenomistajat tai osuuskunnan jäsenet ovat yksimielisiä päätöksestä. (Holopainen2023, 22.)

Yritystoimintaa aloittaessa on hyvä pohtia myös yrityksen jatkuvuutta ja laajenemismahdollisuuksia. Haavoittuvaisin yritysmuoto on yksityinen toiminimi. Henkilöyhtiöissä yhtiömiesten osuudet ovat luovutettavissa joko yhtiömiesten suostumuksella tai yhtiösopimuksen mukaisella luvalla. Osuuskuntaan on helppo ottaa uusia jäseniä, olemassa olevat jäsenet voivat erota tai heidät voidaan erottaa. Osakeyhtiössä osakkeita voidaan myydä, ellei sitä ole rajoitettu yhtiöjärjestyksessä. Osakeannissa voi myös antaa uusia tai luovuttaa hallussaan olevia osakkeita. Osakkeita voidaan antaa maksutta tai maksua vastaan. (Holopainen 2023, 22.)

Yritysmuoto vaikuttaa myös voiton jakoon. Yksityinen toiminimi saa voiton itselleen, mutta vastaa myös mahdollisesta tappiosta yksin. Avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä voiton ja tappion perusteista sopivat yhtiömiehet. Kommandiittiyhtiössä äänetön yhtiömies saa ensin koron tilikauden alkaessa olleelle panokselleen, minkä jälkeen vastuunalaisille yhtiömiehille jaetaan loppuosa voitosta tai tappiosta. Voitonjako osakeyhtiössä tapahtuu osinkojen maksuna osakkaiden osakkeille. Osuuskunnan tarkoituksena ei ole hankkia voittoa, minkä vuoksi osuuskunnan nettovarallisuus ja ylijäämä kuuluvat osuuskunnalle. Säännöissä voidaan määrätä, että ylijäämää voidaan jakaa jäsenille ja osuuden sekä osakkeen omistajille. (Holopainen 2023, 22.)

	Toiminimi (yksityinen elinkeino-harjoittaja)	Henkilöyhtiö (avoin yhtiö, kommandiitti- yhtiö)	Osakeyhtiö	Osuuskunta
Perustajien minimi-määrä	Yksi	Kaksi	Yksi	Yksi
Minimipää-oma	Ei	Avoin yhtiö: työpanos riittää. Ky: omaisuuspanos, suuruutta ei ole määritelty.	Yksityinen osakeyhtiö voidaan perustaa ilman osakepää-omaa. Julkinen osakeyhtiö: 80 000 €	Ei ole. Vaihtuva pääoma, osuudet ja osakkeet
Vastuu	Elinkeino-harjoittaja vastaa kaikella omaisuudellaan.	Ay:n yhtiömiehet ja Ky:n vastuunalaiset yhtiömiehet vastaavat kaikella omaisuudellaan yhtiön kaikista velvoitteista.	Vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomapanokseen, ellei osakas ole antanut henkilökohtaista takausta tai omaa omaisuuttaan luoton vakuudeksi.	Vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomapanokseen, ellei osakas ole antanut henkilökohtaista takausta tai omaa omaisuuttaan luoton vakuudeksi.
Toimitusjohtaja	Ei	Voi olla, jos sovitaan.	Voi olla, jos sovitaan.	Voi olla, jos sovitaan.
Hallitus	Ei.	Ei pakollinen. Voi olla, jos sovitaan.	Lakisääteinen 1–5 varsinaista jäsentä. Jos vähemmän kuin kolme jäsentä, oltava ainakin yksi varajäsen.	Lakisääteinen 1–5 varsinaista jäsentä. Jos vähemmän kuin kolme jäsentä, oltava ainakin yksi varajäsen.
Tilintarkas-tajat	Ei.	Tilintarkastuslain tai yhtiösopimuksen mukaan.	Tilintarkastuslain tai yhtiöjärjestyksen mukaan.	Tilintarkastuslain tai sääntöjen mukaan.
		Tilintarkastuslain mukaan tilintarkastaja voidaan jättää valitsematta, jos enintään yksi seuraavista ehdoista täytyy: 1.) taseen loppusumma yli 100 000 euroa 2.) liikevaihto yli 200 000 euroa 3.) palveluksessa yli 3 henkilöä		
Toiminnan-tarkastus	Ei	Ei	Ei	Jos ei tilintarkastajaa, oltava toiminnantarkastaja, kuitenkin säännöissä voidaan määrätä toisin. Sääntöjen määräyksestä riippumatta määrävähemmistöllä oikeus vaatia toiminnantarkastajan valitsemista.
Vuosibyro-kratia	Ei	Ei	Yhtiökokous pidettävä 6kk:n kuluessa tilikauden päättymisestä. Päätökset voidaan tehdä osakkaiden yksimielisellä päätöksellä ilman yhtiökokousta. Vuosittain kaupparekisteriin merkittyjen tietojen ajantasaisuuden tarkistaminen.	Osuuskunnan kokous pidettävä 6kk:n kuluessa tilikauden päättymisestä. Päätökset voidaan tehdä jäsenten yksimielisellä päätöksellä ilman osuuskunnan kokousta. Vuosittain kaupparekisteriin merkittyjen tietojen ajantasaisuuden tarkistaminen.

Taulukko 1. Yritysmuotojen vertailua (Holopainen 2023, 24–25).

3.4 Verotus

Sosiaalipalveluja tuottavat yritykset joutuvat maksamaan veroja samaan tapaan kuin muutkin yritykset. Yhteiskunta kerää välittöminä ja välillisinä veroina varoja,

jotka muodostuvat muun muassa tuloverosta ja arvonlisäverosta. Valmistevero sekä sosiaaliturvamaksu kasvattavat myös yhteiskunnan verovaroja. Eri väyliä pitkin veroina kerrytettyjä varoja päätyy sosiaalialanyritysten kassaan, koska kustannukset katetaan osittain julkisin varoin. (Mannio 2007, 151–152.)

3.4.1 Arvonlisäverollinen ja arvonlisäveroton myynti

Arvonlisävero on välillinen kulutusvero, jonka yrittäjä laskee osaksi asiakkaalle myytävän tavaran tai palvelun myyntihintaan ja tilittää valtiolle. Kaikki elinkeinotoiminta mitä harjoitetaan Suomessa, on pääsääntöisesti arvonlisäverollista toimintaa, mutta arvonlisäverolaissa on myös säännöksiä verottomuudesta. (Asiatieto Oy 2023, 137.) Yritys on arvonlisäverollinen, jos sen liikevaihto ylittää 15 000 euroa 12 kuukauden tilikauden aikana. Arvonlisäveron alarajahuojennusta on mahdollista hakea niiden yritysten, kenen liikevaihto tilikauden aikana jää alle 30 000 euroon. (Ukko 2022a). Kotipalveluita ja niiden tukipalveluita voidaan myydä arvonlisäverottomasti, jos palveluja myydään sosiaalihuoltopalveluina sosiaalihuollon tarpeessa olevalle henkilölle. (Vero 2023b.)

Tukipalveluita kuten ateria- ja siivouspalveluita voidaan tuottaa myös arvonlisäverollisesti. Jos asiakkaana ei ole sosiaalihuoltoon kuuluva asiakas, tulee yrityksen maksaa arvonlisäveroa 24 prosenttia myytävän palvelun hinnasta. Hoiva-alalla mikroyritykset ovat usein monialaisia, minkä vuoksi arvonlisäverovelvollisuuden ratkaiseminen voi olla haasteellista. (Karvonen-Kälkäjä ym 2009, 86, Valtiovarainministeriö, 2023.)

3.4.2 Arvonlisäveron vähennyskelpoisuus

Yrityksen myydessä palveluita arvonlisäverottomasti ei yrittäjällä ole oikeutta vähentää palvelun tuottamiseen hankittujen tuotteiden arvonlisäveroa verotuksessaan. Kustannusten laskennassa on huomioitava hankintojen ostohinta ja niiden vaikutus tavaroiden tai palvelujen hintoihin. (Ruohola 2022, 4.) Haasteena voi olla, jos yrityksen toimintaan kuuluu niin verollista kuin verotontakin

liiketoimintaa. Ostoissa voi olla haasteellista arvioida palvelun loppukäyttö ja oston arvonlisävero voi jäädä yrityksen turhaksi kustannukseksi. (Ruohola 2022, 8.)

Vähennyskelpoisena pidetään ainoastaan niitä tavaroita tai palveluita, jotka on ostettu verollista liiketoimintaa varten. Kun osto liittyy verolliseen ja verottomaan yrityksen toimintaan, arvonlisävero on jaettava vähennyskelpoiseen ja vähennyskelvottomaan osaan. Jako voidaan tehdä yrityksen valitsemalla tavalla. Jako voi perustua esimerkiksi käytettyjen työtuntien, liikevaihdon tai muun mahdollisimman luotettavan lopputuloksen antavan jakokaavan perusteella. Vähennysoikeus voidaan jakaa myös yleiskustannuksista esimerkiksi liiketilan vuokrasta tai taloushallintopalveluista. Suhdeluvun on kuvattava mahdollisimman hyvin hankintojen kohdentumista eri toiminnoille. Suhdeluvun laskennassa on tärkeää noudattaa jatkumoa ja johdonmukaisuutta sekä sen jakokaavan laskutapa pitää olla hyvin dokumentoitu. Arvolisäveron jälkiverotusaika on 3 vuotta tilikaudesta, laskutapa tulee olla perusteltavissa usean vuoden päätöksenteon jälkeen. (Ruohola 2022, 61,64–65)

3.4.3 Tuloverotus

Yrityksen pitää maksaa veroa myös voitostaan. Kirjanpidon ja verotuksen säännökset poikkeavat toisistaan, minkä vuoksi verotuksellinen tulos ei välttämättä vastaa yrityksen kirjanpidollista voittoa. Kaikki tulot eivät ole veronalaisia, eivätkä kaikki kulut ole välttämättä vähennyskelpoisia verotuksessa. Esimerkiksi edustuskulut kirjataan täysimääräisesti kirjanpitoon, mutta vain puolet siitä on vähennyskelpoista menoa laskettaessa elinkeinotoiminnan tulosta. (Holopainen 2023, 208.)

Yksityisen elinkeinoharjoittajan elinkeinotoiminnan tulos lasketaan vähentämällä elinkeinotoiminnan tuotoista elinkeinotoiminnan kulut. Tuloksen jäädessä positiiviseksi ja edellisiltä vuosilta on vahvistettu tappioita, vähennetään ne tuloksesta. Verohallinto tekee tämän jälkeen 5 prosentin yrittäjävähennyksen. Jäljelle jäävä summa on jaettavaa yritystuloa, joka verotetaan ansio- ja pääomatulona.

Pääomatuloista maksetaan 30 prosenttia veroa, jos pääomatuloja on yli 30 000 euroa, sen ylimenevästä osuudesta maksetaan 34 prosenttia veroa. Yrittäjän muihin ansiotuloihin lisätään yrityksen ansiotulo-osuus, ansiotulojen verotus on progressiivinen. (Holopainen 2023, 209.)

Henkilöyhtiön tulos jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten tuloina. Yhtiösopimuksessa on sovittu yhtiömiesten tulo-osuuksista ja kommandiittiyhtiössä jako on mahdollista myös erillisen sopimuksen mukaisesti. Äänettömän yhtiömiehen osuus tulosta kommandiittiyhtiössä on panokselle maksettu korko, ellei toisin ole sovittu yhtiösopimuksessa. Yhtiömiehelle pääomatulojen tuloveroprosentti on 30 enintään 30 000 euroon asti, ja sen ylittävältä osalta vero on 34 prosenttia. Pääomatuloa yhtiömiehen tulo-osuudesta on se määrä, joka saadaan laskemalla 20 prosentin tuotto tulo-osuutta vastaavalle osalle yrityksen nettovarallisuudesta edellisen verovuoden päättyessä. Nettovarallisuuteen lisätään 30 prosenttia ennen 12 kuukauden aikana maksetuista palkoista ennen tilikauden päättymistä. Yhtiömiehen muiden ansiotulen lisäksi muu osa on myös ansiotuloa hänelle. Yritystoiminnan tuloksesta tehdään 5 prosentin yrittäjävähennys yritystoiminnan tuloksesta ennen pääoma- ja ansiotulo jakoa. Henkilöyhtiöstä voi nostaa varoja verovapaasti. (Holopainen 2023, 210.)

Osakeyhtiö on itsenäinen verovelvollinen, jonka tulo verotetaan osakeyhtiön omana tulona. Osakeyhtiön tuloveroprosentti on 20. Osakeyhtiön saamia tuloja ei voi ottaa omaan yksityiskäyttöön ilman veroseuraamuksia. Tuloveroa maksetaan ennakkoveroina, joka perustuu edellisen vuoden päättyneeseen verotuksen tietoihin. Uusi yrittäjä maksaa ensimmäisen vuoden ennakkoveron perustuen omaan arvioon. Mikäli veroa on maksettu liian vähän, maksetaan vero jälkikäteen jäännösverona. Puolestaan liikaa maksettu ennakko palautetaan veronpalautuksena. (Vero 2023c.) Pääomatulon veroprosentti on 30 000 euroon asti 30 prosenttia ja 30 000 euroa ylittävästä osasta 34 prosenttia. Yrityksen omistajien osuus voitosta jaetaan pääomatuloksi ja ansiotuloksi. Osakeyhtiössä yhtiö ja sen osakas ovat erillisiä verovelvollisia. Osakeyhtiön voiton verotusta voidaan tämän vuoksi pitää kahdenkertaisena. Voitosta otetaan ensin yhtiön vero, minkä jälkeen saaja maksaa vielä osingosta veron. (Holopainen 2023, 210.)

Osuuskunta on itsenäinen verovelvollinen, jonka tulo verotetaan osuuskunnan omana tulona. Osuuskunnan tuloveroprosentti on 20. Osuuskunnan jäsenten saama ansiotulon verokanta on progressiivinen. Ylijäämästä henkilöjäsenen on maksettava 25 prosenttia veronalaista pääomatuloa ja 75 prosenttia on verovapaata 5000 euroon asti vuotuisesti. 5000 euroa ylittävältä osuudesta maksetaan pääomatuloina 85 prosenttia ja 15 prosenttia on verovapaata. Ylijäämä voi olla esimerkiksi osuuspääomankorko, jonka osuuskunta jakaa henkilöjäsenilleen. (Holopainen 2023, 211.)

3.5 Kirjanpito ja tilinpäätös

Yrittäjän pitää järjestää kirjanpito asiantuntevalla ja luotettavalla tavalla. Yrittäjä vastaa yrityksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen lainmukaisuudesta, vaikka kirjanpito olisi ulkoistettu. Kirjanpitolaki 1336/1997 asettaa säännöt kirjanpidon pitämiselle ja tilinpäätöksestä koskevissa asetuksissa. (Holopainen 2023, 214, 217.) Kirjanpidon tarkoituksena on laskea yrityksen tulos tilikausittain ja seurata yrityksen taloudellista kehitystä. (Kainlauri 2007, 115.) Kirjanpito muodostuu yrityksen tuotoista, kuluista, omaisuudesta, omasta pääomasta ja veloista. Yrityksen kannattavuus eli tulos lasketaan tuottojen ja kulujen muodostamalla erotuksella. Yrityksen maksuvalmius, taloudellinen asema ja vakavaraisuus saadaan selville omaisuuden ja velkojen perusteella. (Holopainen 2023, 213–214.)

Tilinpäätös on lakisääteinen tehtävä, jonka yrityksen valitsema tilintarkastaja tekee. Tilintarkastuksen voi tehdä hyväksytty tilintarkastaja, joka on suorittanut tilintarkastajatukinnon, joko HT- perustutkinnon tai KHT- erikoistumistutkinnon. Tilinpäätös on pakollinen osakeyhtiöille, kommandiittiyhtiöille, avoimille yhtiöille ja osuuskunnille. Jos yrityksen sekä päättyneellä, että edeltäneellä tilikaudella täyttyy enintään yksi ehdoista, ei tilintarkastajaa tarvitse valita. Ehtona on, että taseen loppusumma on ylittänyt 100 000 euroa, liikevaihto on ylittänyt 200 000 euroa tai palveluksessa on ollut keskimäärin kolme henkilöä. Yhtiöjärjestys voi kuitenkin edellyttää tilintarkastusta ehdoista huolimatta. Vaikka

toiminimiyrittäjältä ei vaadita tilinpäätöstä, on hänen kerättävä vastaavat tiedot ja laskelmat veroilmoitusta varten. (Yrittäjät 2023a.)

Tilitoimiston valintaan kannattaa panostaa. Joillakin tilitoimistoilla voi olla erityisosaamista juuri sosiaalialasta tai osaaminen on keskittynyt tietyn kokoluokan tai yritysmuodon yrityksiin. Tilitoimistojen palvelut voivat olla laajoja, kirjanpidon lisäksi palveluihin voi kuulua: tilinpäätökset, veroilmoitukset, vuosi-ilmoitukset esimerkiksi osingonjaosta tai palkan laskenta sekä palkkojen maksatukset ja ilmoitukset tulorekisteriin. Palveluvalikoimaan voi kuulua myös apu budjetointiin, kustannuspaikkaseurantaan sekä muita asiakaskohtaisia palveluja kuten veroneuvonta. (Holopainen 2023, 217–218.)

3.6 Yrittäjyys pitovoimana alalla pysymiseen

Sosiaali- ja terveysalan ammatinvaihtajista on tehty tutkimuksia, mutta arviot ammatinvaihtajista tilastotiedon ja tutkimusten valossa vaihtelevat jopa kymmenillä tuhansilla. Tulevaisuudessa työntekijöiden tarve sosiaali- ja terveysalalla tulee kasvamaan alalta eläköitymisen myötä. (Tervameri 2021, 63, 65.) Sosiaali- ja terveysalan työvoiman eläköityminen on keskimääräistä suurempaa aina vuoteen 2035 asti. Sosiaalipalveluista eläköityy 48 prosenttia ja terveyspalveluissa 51 prosenttia työvoimasta vuoteen 2035 mennessä. (Tervameri 2021, 65.)

Kemusote-hankkeessa on kuvattu (Kuva 2.) sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen matkaa kohti yrittäjyyttä. Tavoitteena on saada alan ammattilaiset pysymään alalla niin, että he työllistäisivät itsensä ja että heidän työuraansa monipuolistettaisiin alan vaihtamisen sijaan. (Lähdeniemi ym. 2023, 15.)

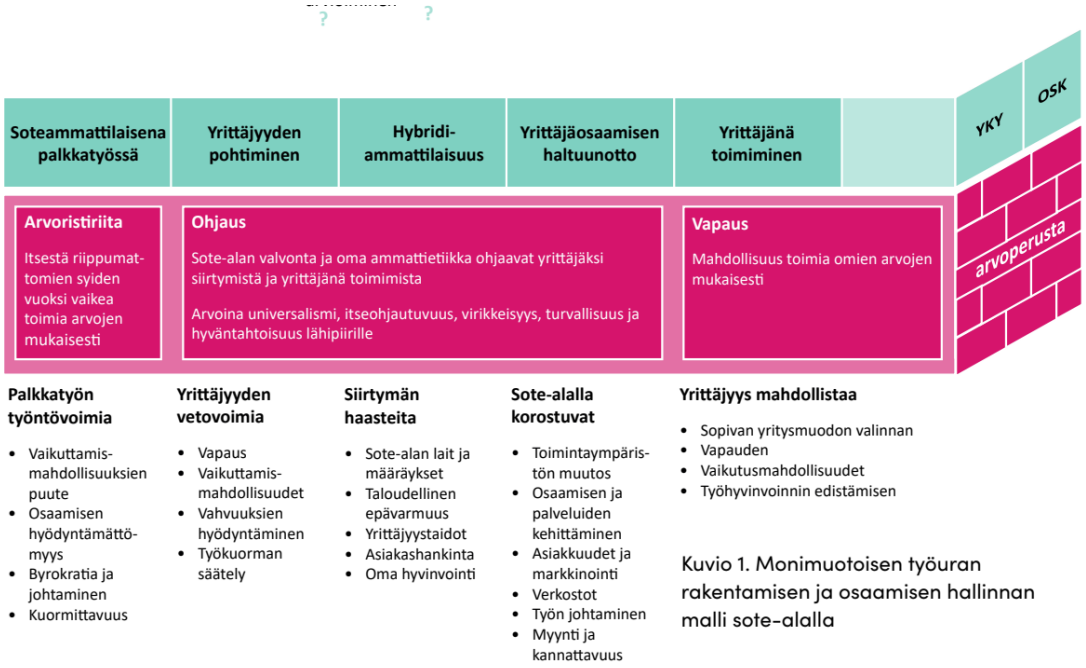

Kuva 2. Monimuotoisen työuran rakentamisen ja osaamisen hallinnan malli sote-alalla (Lähdeniemi ym. 2023, 15).

Moni on lähtenyt yrittäjäksi omaan osaamiseensa tukeutuen. Yrittäjyyden ja uuden yritystoiminnan aloittamisen jarruna voi olla kokemus tarpeesta jäädä työntekijäksi. Sosiaali- ja terveysalalla on osaamiselle kysyntää ja yrittäjyyttä pohtiva jää helposti toisen johdettavaksi eikä lähde määrätietoisesti viemään yritystoimintaa eteenpäin. Uskallusta lähteä johtamaan mahdollisesti kasvavaa liiketoimintaa ei ole. Kompastuskivenä on myös talousasiat ja se, kuinka tehdä kannattavaa liiketoimintaa sosiaalialalla. (Välke 2007, 10.)

4 Kotihoito

4.1 Kotihoidon palvelumuodot

Kotihoito koostuu yksityisten, julkisten ja järjestöjen tuottamista palveluista, jotka sisältävät myös muun kotiin annettavan tuen. Kotihoidon kansallinen tavoite on mahdollistaa iäkkään ihmisen asuminen omassa kodissaan

mahdollisimman pitkään. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.) Kotihoidosta säädetään sosiaalihuoltolaissa. Kotihoito muodostuu sosiaalihuoltolain mukaisen kotipalvelun19 § ja terveydenhuoltolain 25 § mukaisen kotisairaanhoidon kokonaisuudesta. Kotihoidon asiakkaina ovat henkilöt, joiden toimintakyky on alentunut korkean iän, sairauden, vamman tai vastaavanlaisen muun syyn vuoksi. Kotihoidon palveluihin kuuluu asumiseen, hoitoon ja huolenpitoon, asiointiin, toimintakyvyn ylläpitoon sekä jokapäiväiseen arkeen kuuluvia tehtäviä ja niissä avustamista. (Siun sote 2023b, 4.)

Kotisairaanhoito on kotiin vietävää sairaanhoitoa. Kotisairaanhoidon tarkoituksena on tukea kotona pärjäämistä ja mahdollistaa asiakkaan hoito kotona, sairaalahoidon sijaan. Kotisairaanhoitoa saa toteuttaa ainoastaan laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö, kuten sairaanhoitaja, terveydenhoitaja tai kätilö. Kotisairaanhoitoon kuuluu lääkärin määräämät sairaanhoidolliset toimenpiteet, joita ovat muun muassa näytteiden ottaminen, fysiologiset mittaukset, lääkityksen valvominen ja asiakkaan voinnin seuranta. Kotisairaanhoidosta säädetään terveydenhuoltolaissa 1326/2010. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023b.)

Tukipalveluita ovat ateriapalvelu, vaatehuoltopalvelu, siivouspalvelu, asiointipalvelu ja osallisuutta sekä sosiaalista kanssakäymistä edistävä tai tukeva palvelu. Tukipalveluiden tavoitteena on tukea ja mahdollistaa jokapäiväisen elämän suoriutumista mahdollisimman itsenäisesti ja kasvattaa hyvinvointia. Tukipalveluihin ovat oikeutettuja henkilöt, joiden toimintakyky on alentunut sairauden, korkean iän, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi. Tukipalveluita voi saada vaikka ei tarvitse muuta kotihoidon palvelua, palvelut järjestetään yksiköllisen tarpeen mukaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023c.)

4.2 Palveluseteli

Hyvinvointialue voi antaa asiakkaalleen palvelusetelin tukipalveluihin, jolla palvelun voi ostaa palvelusetelituottajilta, jotka ovat hyvinvointialueen hyväksymiä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023c.) Siun sote käyttää palveluseteleitä tukipalveluiden järjestämiseen. Ensisijaisesti tukipalveluseteli on kohdennettu

vanhuseläkkeellä oleville taloudellisen ja toimintakyvyn rajoitteen omaaville asiakkaille. (Siun sote 2023c).

Palveluseteli on järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen sitoumus korvata yksityisen palvelusetelituottajan palvelujen kustannukset hyvinvointialueen ennalta määräämään arvoon asti. Palveluseteli voi olla hyvinvointialueen määrittämä kiinteä summa tai tulosidonnainen, jolloin arvo määräytyy asiakkaan säännöllisten ja jatkuvien tulojen mukaan. Asiakkaalle voi jäädä maksettavaksi omavastuuosuus, jos yksityisen palveluntuottajan hinta on korkeampi kuin hyvinvointialueen myöntämän palvelusetelin arvo. Omavastuuosuutena asiakas maksaa palvelun hinnan ja palvelusetelin erotuksen. Hyvinvointialue pitää luetteloa sosiaali- ja terveyspalvelujen palveluiden tuottajista, jotka se on hyväksynyt yksityiseksi palvelusetelituottajaksi. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009.)

Edellytyksenä palvelusetelituottajaksi on yrityksen kuuluminen ennakkoperintärekisteriin. Yrityksen tulee täyttää yksityisessä sosiaalipalveluissa annetun lain mukaiset vaatimukset ja palveluiden tulee vastata vähintään hyvinvointialueelta edellytettyä tasoa. Yrityksellä pitää olla vastuuvakuutus, jonka vakuutusmäärä on riittävän laaja. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009.) Palvelusetelisääntökirjan vaatimuksia tulee noudattaa toimiessa palvelusetelituottajana. Palvelusetelisääntökirja koostuu kahdesta osasta: yleinen osa ja palvelukohtainen osa. Ennen palvelusetelituottajaksi hakeutumista on yrityksen oltava hyväksytty palveluntuottaja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ylläpitämään rekisteriin tai tukipalvelurekisteriin, jota ylläpitää Pohjois-Karjalan alueella Siun sote. (Siun sote 2023c.)

4.3 Kotitalousvähennys

Yksityinen palveluntuottaja voi hyödyntää kotitalousvähennystä markkinoinnissa, kun yritys myy palveluita suoraan asiakkaalle. Asiakas voi saada kotitalousvähennystä esimerkiksi siivous, kodinhoito ja muusta hoivatyöstä, kun asiakas on yksityishenkilö. Verohyödyn voi saada myös silloin, kun ostaa palveluita

omille vanhemmille tai isovanhemmille. Asiakas voi käytännössä hyödyntää 60 prosenttia laskun arvonlisäverollisesta työn osuudesta kotitalousvähennyksessään. Hoito- ja hoivatyö, jota yritys tekee arvonlisäverottomasti ei oikeuta kotitalousvähennykseen. Yrittäjän on hyvä olla tietoinen kotitalousvähennyksestä ja sen ohjeista voidakseen hyödyntää sitä myynnillisesti. (Ukko 2023b.)

Yritys voi ilmoittaa itse kotitalousvähennykseen tarvittavat tiedot Verohallinnolle asiakkaidensa puolesta. Tämä helpottaa etenkin ikääntyneitä asiakkaita. Yrittäjän on hyvä huomioida tämä taloushallinnonpalveluissa, onko rajapinnan käyttäminen mahdollista ja mitkä ohjelmistot tai palveluntarjoajat sen mahdollistavat. (Yrittäjät 2023b.)

4.4 Ostopalvelu

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue Siun sote kilpailuttaa vuosittain kotihoidon ostopalvelut mahdollistaen uudet markkinoille tulevat toimijat. Kilpailutukseen kuuluvat lähihoitajan ja sairaanhoitajan kotihoidon palvelut ja kotipalvelun tukipalvelut. Tukipalvelujen tuottajaksi hyväksytään palveluntuottajat, jotka tarjoavat myös kotihoidon palvelua. Siun sote ostaa palveluita tarpeen mukaan. (Siun sote 2022d.)

Palveluntuottajan valintaa vaikuttaa asiakkaan asuinkunta, palveluiden vaatima osaaminen ja kuinka aikataulullisesti palvelut pystytään järjestämään. Siun soten hyvinvointialueella on vuoden aikana noin 12 000 asiakkuutta kotihoidossa. Tästä määrästä osalle kotihoito on säännöllistä ja osalle tilapäistä tukien kotona pärjäämistä esimerkiksi sairaalasta kotiutumisen jälkeen. (Siun sote 2022d.)

4.5 Kotipalveluiden tulevaisuuden tarve

Valtakunnallisesta väestöennusteessa ikäryhmittäin (Kuva 3) on havaittavissa ikärakenteen muutoskohta vuonna 2010. Vuoden 2010 jälkeen yli 65- täyttäneitä ja sitä vanhempia on enemmän kuin nuoria alle 15- vuotiaita. Yli 65-

täyttäneiden osuus nousee koko vertailujakson ajan, mikä kertoo ikärakenteen vanhenemisesta ja valtakunnallisesti sosiaalipalvelujen tarpeen kasvusta. (Tilastokeskus 2022b.)

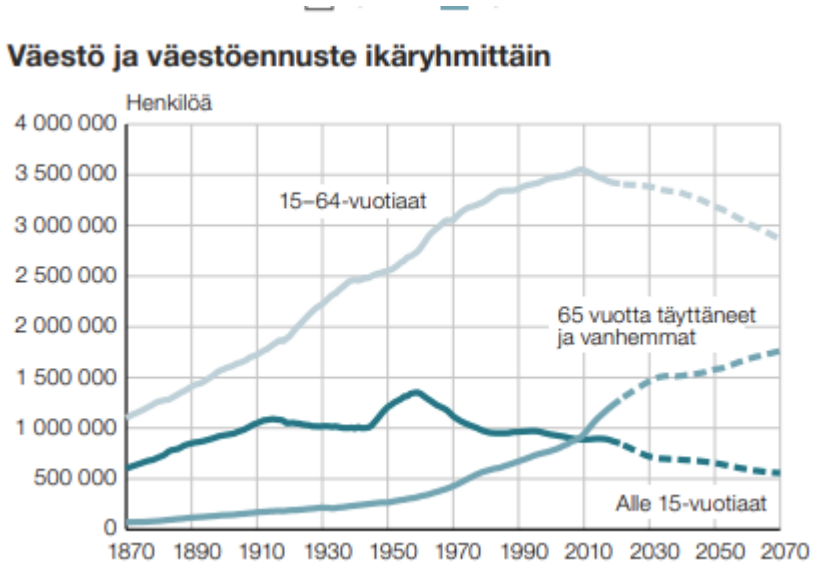

Kuva 3. Väestö ja väestöennuste ikäryhmittäin (Tilastokeskus 2022b).

Opinnäytetyössä tarkastellaan tarvetta tuottaa palveluita etenkin ikääntyvälle väestölle Pohjois-Karjalassa, Siun soten hyvinvointialueella Kiteellä, Tohmajärvellä ja Rääkkylässä. Kuvasta 4 näkyy, että viimeisen kymmenen vuoden aikana 65 vuotta täyttäneiden osuus on Pohjois-Karjalassa kasvanut jo kuusi prosenttia ja sama trendi on havaittavissa myös Kiteen, Tohmajärven sekä Rääkkylän väestörakenteesta (Kuva 5). (Tilastokeskus 2023c, Tilastokeskus 2023d.) Pohjois-Karjalan väestö ikääntyy vuosina 2023–2038 nopeasti. Yli 75- vuotiaiden määrä ennakoidaan kasvavan noin 10 000 henkilöllä ja samaan aikaan väestömäärä kokonaisuudessaan laskee noin 12 000 henkilöllä. Tällä hetkellä Keski-Karjalan alueella asukkaita on 20 793, joista yli 75-vuotiaiden osuus on 17 prosenttia. (Siun sote 2023f, 7,55.)

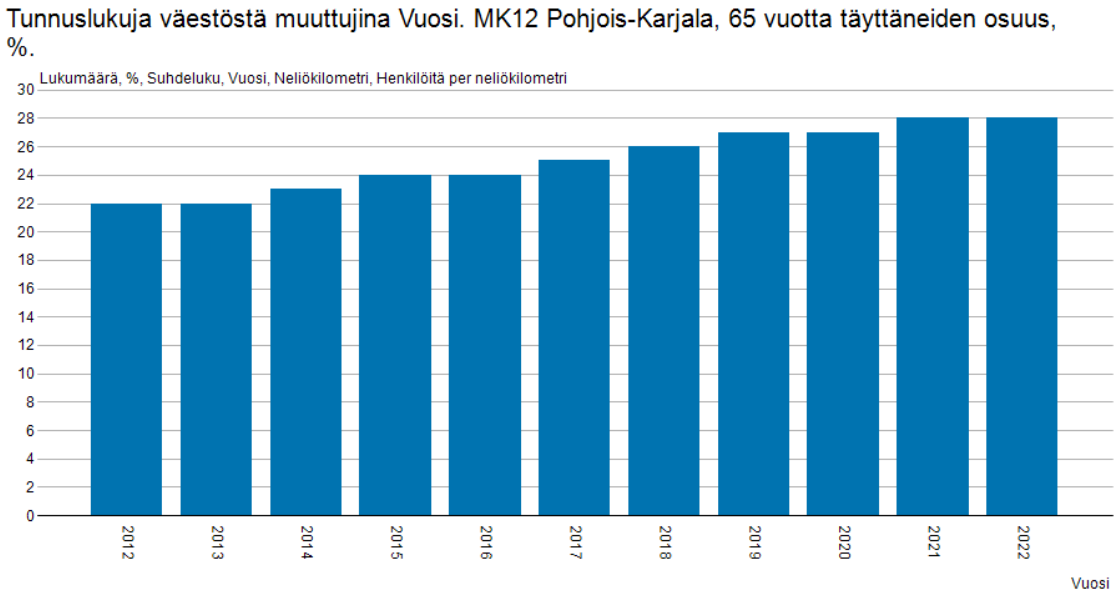

Kuva 4. Tunnuslukuja väestöstä muuttujina, Pohjois-Karjala. (Tilastokeskus 2023c).

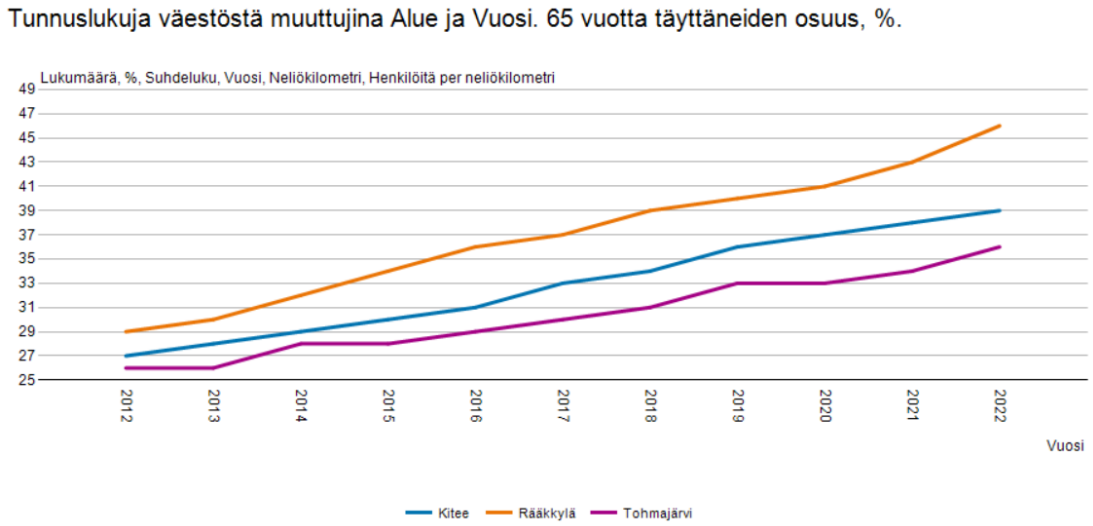

Kuva 5. Tunnuslukuja väestöstä muuttujina, Kitee, Rääkkylä ja Tohmajärvi. (Tilastokeskus 202d.)

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen Siun soten palvelustrategia ja palveluverkkosuunnitelma on valmistunut vuosille 2023–2038 kesällä 2023. Kotiin vietäviä palveluita ja kotona asumista tukevia palveluita halutaan vahvistaa ja sen kautta keventää palvelurakennetta. Isoin asiakasryhmä on ikääntyneet, joiden turvallista kotona asumista halutaan tukea ja samalla mahdollistaa asuminen omassa

kodissa mahdollisimman pitkään ja laadukkaasti. Kotiin vietäviä palveluita tarjotaan ikääntyneiden lisäksi myös mielenterveys- ja päihdekuntoutujille, lapsiperheille ja vammaispalvelujen ja työikäisten palvelujen asiakkaille. (Siun sote 2023e, 24.) Vaikutusten arvioinnissa tarkasteltiin yritystoimintaan kohdistuvien vaikutusten arviointia. Palvelustrategian on arvioitu kasvattavan pieniä kotihoitoyrityksiä reuna-alueille sekä lisäävän liikkuvia palveluja tarjoavien yritysten määrää. (Siun Sote 2023f, 146.)

5 Liiketoimintasuunnitelma

5.1 Liiketoimintasuunnitelman merkitys aloittavalle yritykselle

Liiketoimintasuunnitelmassa esitetään kirjallisesti liiketoiminnanmahdollisuudet. Yritys laatii kokonaiskuvauksen, jossa kuvataan liiketoiminnan tavoitteet, päämäärät ja keinot sekä millä päämäärät ja tavoitteet saavutetaan. Suunnitelmassa avataan minkälaisia ominaisuuksia ja resursseja yrittäjällä on oltava päämääriin ja tavoitteisiin päästäkseen. (Koski & Virtanen 2005, 18.) Rahoitussuunnitelman laatiminen ja tuloslaskelma ovat olennainen osa liiketoimintasuunnitelmaa (Kainlauri 2007, 123.)

5.2 Liikeidea, toiminta-ajatus, visio ja arvot

Yrittäjän näkemys liiketoiminnan mahdollisuuksista omalla alallaan antaa perustan yrityksen toiminnalle. Erityisesti aineetonta palvelua tuottavan yrityksen liikeidean pitää olla riittävän konkretisoitu. (Karvonen-Kälkäjä, Soback & Uusitalo 2009, 11.) Hyvä liikeidea poikkeaa toisten tuottamista ideoista. Erottua voi esimerkiksi asiakassegmentin-, yritysimagon- tai omaperäisen palveluidean kautta. (Välke 2007, 27.)

Toiminta-ajatus eli missio vastaa kysymykseen miksi yritys on olemassa tässä ja nyt. Toiminta-ajatuksen kehittäminen auttaa yritystä erottumaan kilpailijoista

ja selkeyttämään visiotaan. Liiketoiminnan osalta on tärkeää määritellä mihin mahdollisuuksiin tartutaan ja mistä kieltäydytään. (Koski ym. 2005, 27.) Visio kertoo mitä yritys haluaa saavuttaa, millaiseksi se haluaa kehittyä tulevaisuudessa. Visio ei kerro miten päämäärään päästään, sen on oltava saavutettavissa ja realistinen. Visiossa tuodaan nykyisin esille myös yhteiskuntavastuuta. Selkeä ja innostava visio edistää yritystä rekrytoinneissa, motivoi työntekijöitä sekä rohkaisee ja tukee yrittäjää. (Koski ym.2025, 26.) Strategia on suunnitelma, jossa kuvataan toimenpiteet, miten visio saavutetaan. (Holopainen 2023.)

Yrityksen arvot ohjaavat yrityksen tapaa toimia, niiden avulla palveluyritys voi ohjata tapaa, jolla kohdataan asiakkaat. Arvot näkyvät yrityksen ja sen työtekijöiden päivittäisessä toiminnassa. (Holopainen 2023.)

5.3 Palvelut

Yrityksen on palveluita kuvatessa selvitettävä mikä palvelussa on ainutlaatuista ja miten palvelu auttaa yritystä tuottamaan voittoa. Palveluiden kuvaus kertoo asiakkaalle mitä lisäarvoa ja hyötyä yritys tuottaa palvelullaan ja mistä asiakas yritykselle maksaa. (Koski ym. 2025, 38–39.)

Palvelujen tuotteistaminen auttaa asiakasta tekemään palvelujen keskinäistä vertailua. Palvelu voi olla yksittäinen tai niistä voidaan muodostaa palvelukokonaisuuksia yhdistämällä eri palveluja. (Kainlauri 2007, 57). Palvelukokonaisuuden kuvaamisen avulla eri asiakasryhmät voivat valita omaan tarpeeseensa mukautuvan ratkaisun. Palvelukokonaisuus kertoo asiakkaalle palvelukokonaisuuden nimen, asiakkaan roolin, palvelun sisällön, palvelun osuuden palvelujen kokonaisuudesta, palvelun raportoinnin ja arvioinnin sekä laadun, palvelun tavoitteen, palvelun imagon sekä hinnan. (Kainlauri 2007, 59–60). Palvelujen tuotteistamisessa on kyse vahvasti eettisistä pelisäännöistä, kun luodaan palveluita asiakkaille, jotka eivät välttämättä itse pysty määrittämään mitä tarvitsevat. Tuotteistamisen kautta yrittäjä vahvistaa omaa asemaansa ja takaa asiakkaalle tietoisuutta palvelusta mitä yritys myy. (Välke 2007, 47)

5.4 Hinnoittelu

Kannattavan yritystoiminnan edellytyksenä on riittävä osaaminen myydä, hinnoitella sekä osallistua kilpailutuksiin. Yrittäjyyden edellytyksenä on tuottojen ja kustannusten määrittely niin, että toiminta on kannattavaa. (Lähdeniemi ym. 2023, 18). Ennakointi auttaa varmistamaan kannattavan liiketoiminnan, koskaan ei pidä jättäytyä yhden ison toimijan varaan, vaan asiakaskuntaa kannattaa rakentaa monipuolisesti. (Karvonen- Kälkäjä ym. 2009, 25.)

Sosiaalialan yritykset tuottavat palveluitaan edullisesti verrattuna kuntien vastaavanlaisia palveluita. Palvelun hintaan nähden palvelun tuottamiseen käytettyä aikaa ei ole huomioitu hinnoittelussa. Ilta-, yö- ja viikonlopputyö tehdään samalla hinnalla kuin arkena tehty työ ja yrittäjät venyttävät omaa päiväänsä, että hinnan korotuksilta voidaan välttyä. Kannattavuushaasteena näyttäytyy myös asiakkaalle tehdyn työn korostaminen, jolloin yrittäjän työnosuus yritystoimintaan liittyvissä asioissa jää huomioimatta. Hinnoittelussa tulee ottaa huomioon myös yrittäjän mahdollisuus vapaa-aikaan, että yrittäjä jaksaa työssään. Kotipalvelualalla jää helposti laskematta osaksi hinnoittelua liikkuminen paikasta toiseen ja yrittämiseen liittyvät muut tehtävät. (Karvonen- Kälkäjä ym. 2009, 31, 24.)

Kustannusperusteinen hinnoittelumalli huomioi palvelun hinnassaan muuttuvat kustannukset, joita ovat muun muassa aineet ja tarvikkeet, matkakulut sekä ulkopuoliset alihankintatyöt. Tietyn jyvitysperiaatteen mukaisesti myös kiinteät kustannukset huomioidaan kustannusperusteisessa hinnoittelussa. Kiinteät kustannukset muodostuvat yritystoiminnan lanseeraamisesta markkinoille, henkilöstön palkoista sivukuluineen, toimitilavuokrasta, suunnitelman mukaisista poistoista, leasingvuokrasta, markkinointi ja edustuskuluista sekä hallinnon kuluista. Kustannusten lisäksi hintaan lisätään kate, joka tuo voittoa ja kattaa pääomakulut. Katetuottotavoite on kiinteiden kustannusten jälkeen palvelualoilla usein 30–40 prosenttia. (Välke 2007, 58–59.)

5.5 Riskien hallinta

Yritystoiminnan aikana voi tulla yllättäviä riskejä, ne voivat olla sisäisiä tai ulkoisia. Yrittäjän pitää miettiä ennakkoon, kuinka yritys ennakoi riskit ja miten niihin voi vaikuttaa. Yritystoiminnan riskit voidaan jakaa kolmeen: liikeriskeihin, vahinkoriskeihin ja henkilöriskeihin. Liikeriskeissä on voiton ja tappion mahdollisuus, esimerkiksi korkotaso voi nousta yllättävästi, lainsäädäntöön voi tulla muutoksia tai julkisen puolen palveluostoissa voi tulla muutoksia, jotka vaikeuttavat yritystoimintaa. Vahinkoriski aiheuttaa toteutuessaan taloudellista ja mahdollisesti muutakin tappiota. Vahinkoriskejä voi pienentää tai siirtää yrityksen ulkopuolelle vakuuttamalla. Henkilöriskit voivat vaikuttaa yritykseen taloudellisesti sekä tuoda yritykselle muita haasteita. Henkilöriskejä ovat esimerkiksi yrittäjän väsyminen tai epäonnistunut rekrytointi, työhyvinvoinnista huolehtimisen kautta voidaan vaikuttaa henkilöriskeihin. (Kainlauri 2007, 117–118.) SWOT- analyysissä heikkoudet ja uhat ovat hyvä lähtökohta riskien tunnistamiseen (Koski ym.2005,98).

Riskejä voidaan hallita kartoittamalla mahdolliset riskit sekä hyvällä riskienhallinnan suunnittelulla. Riskien hallinta aloitetaan tunnistamalla ja arvioimalla riskit. Selvitetään mitä, miksi ja millä seurauauksin voi riskejä sattua ja kuinka suuria ne ovat. Kun riskit on tunnistettu, suunnitellaan niiden torjunta ja mitä toimenpiteitä voidaan tehdä vahingon välttämiseksi tai vahingon seurauksen vähentämiseksi. Ennakkoon pitää suunnitella kuinka toimitaan vahingon sattuessa ja miten siitä eteenpäin toimitaan. Riskejä tulee seurata ja vahingoista oppia, pitää muistaa tutkia vastaako toiminta nykyhetken ja lähitulevaisuuden haasteita. Yrityksen menestymismahdollisuudet kasvavat riskienhallinnan myötä. Kun riskit on tunnistettu ja niiden taustalla olevat ongelmat saadaan poistettua, myös yritystoiminnan laatu paranee. Myös yllättäviltä kustannuksilta voidaan välttyä, kun riskit otetaan huomioon etukäteen. (Kainlauri 2007, 118–119.)

5.6 Markkinatilanne ja kilpailijat

Markkinat rajataan muutamaan keskeiseen asiakasryhmään. Asiakkaan profiilin tunteminen on asiakaskeskeisen liikeidean lähtökohta. Markkinoinnin segmentoinnilla kokonaismarkkinat jaetaan toisistaan erottuviksi mielekkäiksi ja yhtenäisiksi osiksi eli segmenteiksi. Segmentoinnin avulla tavoitteena on löytää pienempiä ja kiinteämpiä asiakasryhmiä, joiden ostokäyttäytyminen on samanlaista. Asiakaskeskeinen markkinointiajattelu mahdollistuu segmentoinnin avulla. Markkinat voidaan segmentoida asiakkaan sosioekonomisten ominaisuuksien mukaan, maantieteellisten tekijöiden mukaisesti, elämäntyylin mukaisesti, osto- ja kulutuskäyttäytymisen mukaisesti ja asenteellisten tekijöiden mukaisesti. (Välke 2007, 17–18.) Sosiaalipalvelujen asiakkaita ovat palvelujen loppukäyttäjien lisäksi myös palveluja ostavat omaiset ja hyvinvointialue. (Kainlauri 2007, 75.)

Yrityksen tulee tuntea alueen kilpailijat, heidän tavoitteensa ja strategiat sekä toimintatavat, vain sen kautta on mahdollista erottua kilpailijoista. Toimiala pitää tuntea voidakseen saavuttaa kilpailuedun muihin yrityksiin nähden. Kilpailuetu vaatii toimialan tuntemusta ja ymmärrystä missä asioissa kyseisellä toimialalla kilpaillaan ja onko se edes käytännössä mahdollista, koska joskus lainsäädäntö voi estä todellisen kilpailun. Kilpailijakartoituksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia yrittäjiä toimialalla on sekä tunnistaa heistä ydinkilpailijat, joiden kanssa yritys kilpailee samoista asiakkaista. Yksityisesti tuotettujen palveluiden erot julkiseen puoleen on hyvä selvittää. Asiakashankinta- ja markkinointikanaviin on hyvä perehtyä, käyttääkö kilpailija suoramarkkinointia vai tuottaako palveluita vain ostopalvelusopimuksen kautta. (Välke 2007, 19.)

Kilpailijat voidaan jakaa neljään ryhmään: ydinkilpailijat, tarvekilpailijat, marginaalikilpailijat ja potentiaaliset kilpailijat. Ydin- ja marginaalikilpailijat tarjoavat samantapaisia palveluita, tarvekilpailijat tyydyttävä eri palveluilla samoja asiakkaiden tarpeita ja potentiaaliset kilpailijat ovat tulevaisuuden mahdollisia ydinkilpailijoita. Kilpailija-analyysiä voidaan tehdä esimerkiksi 2–4 ydinkilpailijasta avaintulosalueelta. Ydinkilpailijoiden kokoa, toimipaikan sijaintia, omistussuhteita, esitteiden viestintää, kannattavuutta, strategisia valintoja ja toimintatapoja

kannattaa arvioida. Arvioinnissa tarkastellaan myös yrityksen omat palvelut verrattuna kilpailijan palveluihin, myös erityisosaaminen kannattaa huomioida. Ydinkilpailijoiden hinta ja hinnoittelukäytännöt tulee ottaa vertailuun. (Välke 2007, 19–20.)

5.7 Markkinointi

Markkinoinnin tehtävä on edistää myyntiä ja tiedottaa. Markkinointia tehdään olemassa oleviin asiakkaisiin ja potentiaalisiin asiakkaisiin sekä sidosryhmiin. Yritystoiminnan alkaessa on tyypillistä, että markkinoinnin kustannukset ovat korkeammat, mutta onnistuessaan panostus maksaa itsensä takaisin asiakkaiden löytäessä uuden yrityksen palvelut. (Kainlauri 2007, 79.) Kotipalveluita tuottavan yrityksen asiakaskuntana on usein heikoimmassa asemassa olevat, jolloin eettiset kysymykset nousevat esille markkinointia suunniteltaessa. (Lähdeniemi ym. 2023, 18). Asiantuntijayrittäjän tulee markkinoinnissa tavoitella asianmukaisen tiedon jakamista ja luottamuksen rakentamista, jotta uusia asiakassuhteita voidaan muodostaa. Yrityksen toiminnasta on kerrottava riittävästi tietoa ja tuotteet pitää olla selvästi kerrottuna. Alan yrittäjien tulee ohjata toimialasta käytävää keskustelua, että toiminnasta tulee hyväksyttyä ja tunnettua. (Karvonen - Kälkäjä ym. 2009, 39–40.) Markkinointiin kannattaa varata oma osuus niin budjetista kuin ajallisestikin, että tarpeen tullen asiakaskuntaa pääsee tehokkaasti kasvattamaan myös toiminnan vakiinnuttua. (Karvonen - Kälkäjä ym. 2009, 25.)

Markkinointisuunnitelma kuvaa kirjallisesti yrityksen markkinointiratkaisuja. Suunnitelmassa avataan toimintaa ohjaavat periaatteet ja käytännön markkinointiratkaisuja aikatauluineen. Markkinoinnin vuosikellon avulla yritys näkee markkinoinnin kokonaisuuden, siitä voi ilmetä esimerkiksi, milloin yrityksen kotisivut päivitetään, lähetetään tiedote sidosryhmille, muistetaan asiakkaiden omaisia ja mainostetaan mediassa. (Kainlauri 2007, 79.)

5.8 Yrityksen rahoitus

Perusammattitaidon ja yrittäjyystaitojen lisäksi on tärkeää ymmärtää yrityksen ansaintalogiikka sekä taloushallinnon peruskäsitteistö. Yrityksen perustamisvaiheessa selvitetään alkupääoma ja ensimmäisten kuukausien kulujen määrä. Kotipalveluita tuottavan yrityksen alkupääoma on yleensä pieni, toiminnan aloittamiseen riittää puhelin, kulkuneuvo millä siirtyä asiakkaiden luokse sekä työvälineet, mitä tarvitaan asiakkaan luona. Investointeihin lasketaan kulut, jotka toiminnan käynnistämisen kannalta ovat tarpeellisia. Käyttöpääoman selvittämisessä tulee huomioida yrityksen perustamis-, markkinointi- ja palkkakulut sekä vakuutusmaksut. (Kainlauri 2007, 107–108.)

Kannattavuuslaskelma kuvaa yrityksen ennakoidun tuloksen vuoden tai vähintään muutaman kuukauden päähän. Kannattavuuslaskelman avulla nähdään, kuinka paljon palveluita on myytävä, että toiminta on kannattavaa ja yritys pystyy maksamaan liiketoiminnasta aiheutuvat kulut. (Kainlauri 2007, 109.)

Rahoitus voidaan jakaa omaan ja vieraaseen pääomaan sekä erityisrahoitukseen. Osakeyhtiössä yrittäjän ja pääomasijoittajien sijoitukset muodostavat oman pääoman, yrityksen tuottaessa voittoa, voidaan omalle pääomalle maksaa osinkoa yrityksen omistajien päätöksellä. Yleisimmät rahoitusmuodot ovat työvoimatoimistosta haettava starttiraha, TE- keskukselta haettava pienille ja keskisuurille yrityksille investointi- ja kehittämishankkeisiin tarkoitettu rahoitus tai laina. Lainaa ja rahoitusta voi hakea perinteisesti pankista, Finnveralta pienlainaa, naisyrittäjälainaa ja Tekesiltä rahoitusta teknologiahankkeisiin. (Kainlauri 2007, 114.)

6 Liiketoimintasuunnitelman toteutus

6.1 Lähtötilanteen kuvaus

Ennen liiketoimintasuunnitelman tekemistä perehdyttiin yrittäjyyteen ja mitä asioita yrityksen perustamisessa tulee ottaa huomioon. Sosiaalialan yrittäjyyttä ohjaavat tiukat velvoitteet ja lait, jotka vaativat syvällistä perehtymistä ohjeistuksiin, säännöksiin ja lakeihin. Toimintaympäristön kartoitusta tehtiin kattavasti huomioiden väestörakenne ja vuoden alussa aloittaneen hyvinvointialueen strategiapäätös, joka julkaistiin kesällä 2023. Kilpailijatilannetta seurattiin aktiivisesti niin sosiaalisen median kuin paikallislehden printtimainonnan avulla. Opinnäytetyön tekemisen aikana Kiteelle perustettiin kaksi tukipalveluita tuottavaa yritystä, mutta vain toinen heistä on hakeutunut palvelusetelituottajaksi.

Liiketoimintasuunnitelmapohjia oli saatavilla runsaasti, niitä pystyi vapaasti lataamaan eri internetsivustoilta. Sisällöltään liiketoimintasuunnitelmat olivat hyvin samansisältöisiä. Esimerkiksi yritys Espoon ja Loimaan kaupungin yrityspalveluiden liiketoimintasuunnitelmat nousivat esille useammalla sivustolla. Opinnäytetyössä liiketoimintasuunnitelman pohjana käytettiin opintojen aikana markkinoinnin kurssilta tutuksi tullutta liiketoiminsuunnitelmapohjaa. Suunnitelmapohjaa on muokattu vastaamaan yrityksen tarpeita muista mallipohjista nousseiden sisältöjen avulla. Tuloslaskelman tekemiseen perehdyttiin vertailemalla eri internet sivustojen tuloslaskelma pohjia. Business Tampereen internetsivustolta löytyi YT 6 Aloittavan yrityksen tulossuunnitelma, joka vastasi parhaiten laskentapohjaa, jossa pystyttiin huomioimaan arvonlisäverollinen ja arvonlisäveroton myynti erikseen.

6.2 Aineiston valinta ja hankinta

Aineiston valintaan vaikutti julkaisuajankohta, koska niin yritystoiminnassa kuin sosiaalialallakin ohjeet, säännökset ja lait ohjaavat toimintaa, joiden osalta tuli kiinnittää huomioita, että käytössä oli ajantasainen aineisto. Aineistossa haluttiin

käyttää ajantasaista tietoa myös siksi, että yritystoiminnan aloittaminen on ajankohtaista tulevaisuudessa. Aineistona käytettiin myös aiempia opinnäytetöiden tutkimuksia. Opinnäytetöiden tutkimuksista nousi esille haasteita, joita aloittavat sosiaalialan yrittäjät olivat kohdanneet toiminnan aloittamisessa tai sen aikana. Opinnäytetöissä kyselyiden kautta nousseet haasteet huomioitiin liiketoimintasuunnitelman tekemisessä.

Aineistoa hankittiin eri kirjallisuuslähteistä, lakien osalta Finlexin internetsivustolta sekä tilastokeskuksen nettisivustolta haettiin tilastoja väestön ikärakenteesta. Alueella toimivan hyvinvointialueen Siun soten internet sivustolta hankittiin ajantasaista tietoa ostopalveluita koskeviin ohjeistuksiin sekä palvelusetelikäytäntöihin. Aineistoa oli saatavilla kattavasti, minkä vuoksi myös aineiston valinnassa kiinnitettiin huomiota aineiston laatuun yhä tarkemmin.

6.3 Liiketoimintasuunnitelman tekemisen kuvaus

Liiketoimintasuunnitelmaa tehtiin opinnäytetyön teoriaosuuden kanssa samanaikaisesti. Teoriatiedon lisääntyessä ja sieltä nousseita huomioita ja tietoa hyödynnettiin liiketoimintasuunnitelmassa. Liiketoimintasuunnitelman ensimmäinen versio katsottiin yhdessä Business Joensuun yritysasiantuntijan kanssa läpi ja muokattiin häneltä saatujen huomioiden sekä kysymysten mukaisesti vastaamaan aloittavan yritystoiminnan liiketoimintasuunnitelmaa.

Liiketoimintasuunnitelman alussa avattiin yrityksen liikeidea ja toiminta-ajatus sekä visio. Palvelut kuvattiin kattavasti huomioiden palveluiden hyödyt asiakkaalle ja yrityksen kilpailuetu muihin kilpailijoihin verrattuna. Tuloslaskelma on tehty viimeisenä ja siihen on laskettu yrityksen perustamisvuoden ja kolmen seuraavan tilikauden liikevaihto. Palveluiden hintaa laskiessa on huomioitu alueen hintataso sekä kaikki välilliset kustannukset, joiden huomioon ottaminen nousi niin aiemmissa opinnäytetöissä kuin kirjallisuudenkin kautta. Liiketoimintasuunnitelmassa on hinnasto yrityksen käyttöön. Yrityksen henkilöstö ja sen tulevaisuuden tarve yritystoiminnan kasvaessa on huomioitu ja avattu liiketoimintasuunnitelmaan. Alan osaajapula vaikuttaa rekrytointeihin ja yrittäjän on oltava

tietoinen myös mahdollisuuksista kouluttaa itse omat työntekijät oppisopimuksen kautta. Henkilöstön rekrytointiin vaikuttaa myös palveluiden painopiste, onko kysyntää enemmän tukipalveluissa vai hoidollisissa palveluissa. Tämä määrittää tehtävänimikkeen, millä työntekijä palkataan sekä palkkaluokkaan.

Asiakaspalvelua kuvattiin, kuinka se näyttäytyy yrityksessä ja kuinka luodaan hyvää asiakaspalvelua juuri kyseisessä yrityksessä. Asiakaspalvelun kautta voidaan erottua edukseen, mutta saavuttaakseen hyvän ja laadukkaan asiakaspalvelun, tulee keinot olla pohdittuna ennakkoon. Kilpailukyky ja yrittäjän ydinosaaminen kuvattiin SWOT- analyysin avulla ja siinä mainitut kohdat avattiin yksityiskohtaisemmin kuvion alle sanallisesti. Asiakkaat profiloitiin ja suunnitelmassa on pohdittu asiakkaiden ostomotiivit ja -kriteerit. Yrityksen palveluntuottamissuunnitelmassa huomioitiin tuotanto, logistiikka, vastuullisuus ja verkostoituminen, jonka tärkeys nousi aiemmista opinnäytetöistä. Toimintaympäristön kartoituksessa huomioitiin alueen ikärakenne tilastokeskuksen tilaston avulla. Kilpailijoihin on perehdytty Vaana- internetsivuston kautta, jossa on tietoa alueen palvelusetelituottajista. Kilpailijoiden liikevaihtoon sekä henkilöstömäärään perehdyttiin Finder-internetsivuston kautta. Kilpailijoihin on perehdytty myös heidän kotisivuihinsa perehtyen. Markkinointiviestintää kuvatessa huomioitiin niin kirjallisuuden kuin opinnäytetöidenkin kautta nousseita haasteita esimerkiksi eettisen näkökulman huomioiminen sekä markkinointiosaamisen tärkeys. Kirjallisuudessa ja opinnäytetyön tutkimuksissa nousseet haasteet mietittiin ennakkoon liiketoimintasuunnitelmaa avatessa, ettei vastaavanlaisia haasteita tulisi.

6.4 Liiketoimintasuunnitelman arviointi

Liiketoimintasuunnitelma vastasi aloittavan yrityksen tarpeisiin ja se toimii tukena kotipalveluita tuottavan yritystoiminnan aloittamisessa. Liiketoimintasuunnitelma oli riittävän laaja ja helposti ymmärrettävä sisällöltään. Liiketoimintasuunnitelma tuki aiempaa näkemystä siitä, että palveluille on alueella kysyntää. Palvelujen kysynnän tarvetta tuki niin alueen ikärakenne kuin kilpailijatilannekin alueella. Yritystoiminnan aloituskustannukset olivat maltilliset, minkä vuoksi se tuki ajatusta monimuotoisten työurien (Kuva 2) mahdollisuuksista sosiaalialan

työntekijöille. Yrittäjyys voisi toimia polkuna muillekin, jotka pohtivat omaa urapolkuaan sosiaalialalla. Aiemmista opinnäytetöiden tutkimuksista nousseet haasteet huomioitiin liiketoimintasuunnitelmaa tehdessä. Liiketoimintasuunnitelma tehtiin mahdollisimman konkreettiseksi ja siinä pyrittiin huomioimaan ennakkoon mahdollisimman monipuolisesti yritystoiminnan aloittamiseen liittyvät asiat.

Kannattavuuslaskelmat osoittivat, että toiminta on kannattavaa. Kannattavuuslaskelman kautta päästiin myös näkemään mitä tulokselle tapahtuu liiketoiminnan kasvaessa. Yritykselle tehtiin hinnasto, jota se pystyy käyttämää toiminnan aloittaessa.

7 Yhteenveto

7.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitä aloittavan sosiaalialan yrittäjän tulee huomioida liiketoimintaa aloittaessa sekä auttaa alan yrittäjyydestä kiinnostuneita ymmärtämään mitä yrittäjyys sosiaalialalla vaatii. Opinnäytetyössä käsiteltiin viranomaisvaatimukset ja sosiaalialan ammattitaitovaatimukset sekä arvonlisäverottomuuden mahdollisuudet sekä ehdot sosiaalialalla. Yrityksen perustamisen tueksi käsiteltiin eri yritysmuodot ja kuinka yritysmuoto vaikuttaa perustajien lukumäärään, minimipääomaan, vastuisiin ja päätösvaltaan. Verotus käsiteltiin omana lukunaan huomioiden arvonlisäverotus ja tuloverotus sekä tilitoimitoimiston tärkeys ja tilintarkastuksen velvollisuus yrittäjän näkökulmasta. Tavoitteena oli tehdä liiketoimintasuunnitelma ja hinnasto aloittavan kotipalveluita tuottavan yrityksen käyttöön. Opinnäytetyö vastasi luvun 1.2 tavoitteisiin. Opinnäytetyön tuloksena syntyi liiketoimintasuunnitelma ja hinnasto aloittavan kotipalveluita tuottavan yrityksen käyttöön.

Teoriaosuuteen lähdettiin etsimään tietoa kirjallisuuskatsauksen avulla. Kirjallisuuskatsaus antoi kattavan pohjan lähteä rakentamaan syvällisempää tietoa

opinnäytetyön tavoitteiden saavuttamiseksi. Teoriaosuuteen on kerätty aiheen kannalta olennaista aineistoa eri kirjallisuuksien ja internetsivustojen avulla. Teoriatiedon avulla lukija saa kattavan käsityksen sosiaalialan yrittäjyyden mahdollisuuksista, viranomaisvaatimuksista sekä aiempien opinnäytetöiden tutkimusten kautta nousseista haasteiden huomioimisesta oman yrityksen perustamisvaiheessa. Opinnäytetyötä lähestyttiin tutkimalla aiempia tutkimuksia aiheesta ja perehtymällä sosiaalialan lain säädäntöön ja viranomaisvaatimuksiin.

Opinnäytetyöstä voidaan todeta, että sosiaalialan yrittäjyys vaatii syvällistä perehtymistä alan vaatimuksiin lain näkökulmasta. Toiminnan aloittaminen vaatii aina joko ilmoituksen tekemistä tai luvan hakemista. Sosiaalialan toimintaa valvotaan alueellisen hyvinvointialueen toimesta, joka varmistaa, että yrityksen toiminta on lain mukaista. Toiminta sosiaalialalla on läpinäkyvää, omavalvontasuunnitelman tekeminen on pakollista ja se on julkinen asiakirja, mikä tulee olla asiakkaiden nähtävillä. Yhteistyö ja verkostot ovat avainasemassa sosiaalialan yrittäjyydessä. Palveluseteliyrittäjänä toimiminen vaatii palvelusääntökirjaan perehtymistä ja toimiminen palveluseteliyrittäjänä mahdollistaa lisää asiakkaita yritykselle. Kotitalousvähennykseen oikeuttavana toimijana toimiminen vaatii yhtä lailla perehtyneisyyttä, että yrittäjä osaa kertoa asiakkaille, kuinka sitä saa hyödynnettyä palveluostoissa ja miten se vaikuttaa lopulliseen hintaan.

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen vaati laajaa perehtymistä toimialaan ja toimintaympäristöön. Kannattavuuslaskelman tekeminen avasi aloittavalle yrittäjälle liiketoiminnan aloituskustannukset ja liiketuloksen kehittymisen kolmena seuraavana toimintavuonna. Kannattavuuslaskelmista voitiin todeta toiminnan olevan kannattavaa. Sosiaalialalla hinnoittelu on hyvin samanlaista kilpailevilla yrityksillä ja yrittäjän täytyy osata tuotteistaa palvelunsa ja tuoda esille kilpailuetunsa voidakseen pitää hintoja korkeampana kilpailijoihin nähden.

7.2 Pohdinta

Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikutti oma kiinnostukseni aihetta kohtaan ja sen soveltuminen omalle tieteenalalleni. Yrittäjyys oli kiinnostanut jo vuosia ja

opinnäytetyön kautta pääsin tutkimaan liikeidean toteuttamista käytännössä. Teoreettista tietoa hakiessani opin ymmärtämään yrittäjyyden haasteet sekä mahdollisuudet sosiaalialalla ja mihin pitää kiinnittää huomiota yrityksen perustamisessa.

Opinnäytetyön suunnittelu aloitettiin keväällä 2023, työn varsinainen tekeminen alkoi elokuussa ja päättyi joulukuussa 2023. Keväällä tehtiin aikataulu, joka tuki opinnäytetyön tekemistä ja tavoitteiden saavuttamista, jotka asetettiin opinnäytetyön valmistumiselle. Teoriaosuuteen haettiin tietoa monipuolisesti sosiaalialasta, joka laajensi osaamista liiketoimintasuunnitelman tekemiseen sosiaalialan yritykselle. Aihe vaati laajaa perehtymistä niin yritystoiminnan aloittamiseen liittyviin asioihin kuin lain näkökulmaan sosiaalialan yrittäjyydessä.

Aiheen rajaaminen oli aluksi haasteellista ja työn edetessä myös muuttui hieman antaen kokonaiskuvan sosiaalialan yrittäjyydestä myös lukijalle, kenellä ei ole aiempaa tietämystä sosiaalialasta. Opinnäytetyön alussa kuvattiin sosiaalialaa, että se erottuisi terveysalasta. Usein alasta puhutaan yleisesti sosiaali- ja terveysalana. Yrityksen perustamisen näkökulmasta vaatimukset ovat erilaiset sosiaalialalle kuin terveysalalle. Tietoperustan kirjoittamiseen kului aikaa kolme kuukautta, jota tuki kirjallisuuskatsaukseen etsitty lähdeaineisto sekä aikaisemmat tutkimukset.

Aineiston valintaan vaikutti niiden julkaisuajankohta, opinnäytetyössä haluttiin käyttää mahdollisimman uutta tietoa. Sosiaalialaa ohjaa lukuisat lait ja asetukset sekä hyvinvointialueiden alkaminen toi muutoksia esimerkiksi alan valvontaan liittyen. Aiemmin valvontaa suoritti Valvira sekä Aluehallintovirasto, nyt valvontaa toteuttaa hyvinvointialueet. Aineistoa oli hyvin saatavilla, minkä vuoksi aineistosta rajattiin koskemaan pääosin vain sosiaalialan ohjeistuksia. Aineiston keruussa piti olla todella tarkka ja huolellinen, että aineistona on käytössä uusin aineisto.

Opinnäytetyön tekemisen aikana valmisteltiin lakimuutosta, uusi sote ja valvontalaki astuu voimaan 01.01.2024. Jatkossa samat menettelyt koskevat niin yksityisiä kuin julkisiakin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajia. Uuden

valvontalain myötä otetaan käyttöön myös Soteri-rekisteri, joka muuttaa palveluntuottajien lupa- ja rekisteröintikäytäntöjä. Ilmoituksen varaista toimintaa ei jatkossa ole, vaan kaikki palvelun tuottajat tekevät rekisteröintihakemuksen Valviraan tai aluehallintovirastolle.

Opinnäytetyö tukee aiempien opinnäytetöiden tutkimuksia toteamalla alan viranomaisvaatimusten olevan tiukat, ja ne vaativat syvällistä perehtymistä ennen yritystoiminnan aloittamista. Piiparisen (2021) opinnäytetyön tutkimuksessa yrittäjillä nousi huoli hyvinvointialueiden linjaukset ja suhtautuminen sosiaalialan yrittäjiin. Asiat ovat muuttuneet kyseisen tutkimuksen jälkeen, hyvinvointialueet aloittivat toimintansa tammikuussa 2023 ja tämänhetkisen tiedon valossa sekä HALI ry:n kesäkuussa tekemän kyselyn mukaan suurin osa hyvinvointialueista tulevat käyttämään enemmän yksityisiä palveluntuottajia kuin kunnat aiemmin. Palveluseteli koettiin myönteisenä palveluiden saatavuuden parantamisen keinona. Elosen ja Salmisen (2022) sekä Marttalan ja Päivisen (2022) opinnäytetyön tutkimuksessa yrittäjyyteen lähtemisen syynä nousi halu tehdä oman näköistä ja omien arvojen mukaista työtä. Tämä näyttäytyi myös aloittavan yrityksen liiketoimintasuunnitelmaa kirjoittaessa. Tahto kohdata aidosti ja kiireettömästi heikommassa asemassa olevia asiakkaita ja auttaa heitä päivittäisissä toiminnoissa ohjaa yrittäjää työssään ja muodostaa yrityksen arvot. Kaikissa tutkimuksissa tultiin siihen johtopäätökseen, että tukea aloittavalle sosiaalialan yrittäjälle on saatavilla, mutta tuki ei ole aina helposti saatavilla, vaan se täytyy yrittäjän itse löytää. Verkostojen tärkeys nousi kaikissa tutkimuksissa, minkä vuoksi sitä on nostettu myös opinnäytetyössä tämän noustessa teoriatiedon kirjallisuudestakin esille.

Opinnäytetyön aihe on hyvin ajankohtainen suomen väestön ikääntymisen ja alalla olevan työvoimapulan vuoksi. Sosiaalialalta on lähtenyt osaajia alanvaihtamisen myötä tavoitellessa joko parempaa palkkaa, päivätyötä tai omien arvojen mukaista työskentelyä. Alanvaihtajien joukossa on myös muusta syystä alalta poistuneita. Valtakunnallisesti kotihoidon palveluja tullaan kasvattamaan ja tarjoamaan erilaisia vaihtoehtoja ympärivuorokautisen asumisen sijaan. Kotihoidon puolella on jo nyt monilla alueilla työntekijäpula, yrittäjät voisivat vastata tähän kysyntään. Yhteiskunnan näkökulmasta ei ole kestävä ratkaisu käyttää

vuokratyövoimaa, vaan hyvinvointialueiden tulisi kasvavassa määrin kilpailuttaa kotihoidon palveluita saadakseen uusia alalla toimivia yrittäjiä osaksi toimintaa. Esimerkiksi Siun sotella kilpailutusta tehdään vuosittain, että kaikki uudet alalle tulevat pääset mukaan kilpailutukseen.

7.3 Työn luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön eettisyyttä tarkastellessa huomiota tulee kiinnittää hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Hyvä tieteellinen käytäntö pitää sisällään tiedonhankinta-, ja tutkimusmenetelmien kriteereiden täyttämisen, lähdeviitteiden oikeellisuuden sekä muiden tutkijoiden kunnioittamisen (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2021).

Opinnäytetyössä lähteiden hankintaan kiinnitettiin erityisen tarkkaa huomioita. Lähteinä pyrittiin käyttämään mahdollisimman ajantasaisia lähteitä. Etenkin sosiaalialalla ohjeistukset, lait ja määräykset muuttuvat ja ala on kokonaisuudessaan kehittynyt vuosien aikana. Työn luotettavuutta vahvistaa monipuolinen tiedon hankinta ja lähteiden käyttämiseen on käytetty harkintaa. Tietoa etsittiin lähteistä, jotka tiedettiin olevan luotettavia, paikkaansa pitävyyttä tarkasteltiin toisten lähteiden avulla.

Opinnäytetyön uskottavuutta vahvistaa ajantasaiset lähteet, joita voidaan kriittisesti tarkastella. Opinnäytetyön uskottavuutta vahvistettiin myös hyödyntämällä Business Joensuun palveluita saaden asiantuntijanäkemystä liiketoimintasuunnitelmaan ja kannattavuuden laskentaan. Uskottavuutta vahvistaa myös aiheen valinta, aihe on toimeksianto yritystoimintaa suunnittelevalle. Opinnäytetyön tekijän aiempi tuntemus alasta vahvistaa uskottavuutta.

Yrityksen toimiala on alati kehittyviä, minkä vuoksi opinnäytetyötä myöhemmässä vaiheessa tarkastellessa tulee huomioida sen hetkinen lainsäädäntö ja ohjeistukset. Kanasen (2010, 70–71) mukaan laadullisella tutkimuksella ei tavoitella yleistettävyyttä, vaan vastaavanlaisten tapausten tutkimustulosten

pitävyyttä. Tutkimuskohde ja tutkimusasetelma pitää olla tarkasti kuvattu, että lähtöoletuksista voi päätellä vastaavuuden. (Kananen 2010, 70–71.)

7.4 Työn hyödynnettävyys ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Tästä opinnäytetyöstä on hyötyä sosiaalialan yrittäjyyttä pohtivalle. Tämä opinnäytetyö kertoo sosiaalialan yrittäjyyden vaatimuksista sekä asioista, joihin kannattaa kiinnittää huomiota ennen toiminnan aloittamista.

Jatkotutkimuksena tai toiminnallisena työnä voisi tehdä omavalvontasuunnitelman sosiaalialan yritykselle, markkinointisuunnitelman tai tutkia kilpailutuksiin osallistumista tarkemmin. Jatkotutkimuksena sopisi myös liiketoiminnan kasvattamista ja toiminnan kasvattamista useammalle paikkakunnalle.

Lähteet

Airaksinen, T., Kostamo, P. Vilkka, H. 2022.Kirjoita itsesi asiantuntijaksi. Helsinki: Art House.

Aluehallintovirasto. 2023. Yksityisten sosiaalipalvelujen luvat ja ilmoitukset. https://avi.fi/asioi/yritys-tai-yhteiso/luvat-ilmoitukset-ja-hakemukset/sosiaali-ja-terveyspalvelut/yksityiset-sosiaalipalvelut. 02.09.2023.

Arola, T., Ihatsu, M., Karhukorpi, J., Longi, T., Nevaharju, S., Salin, S. & Laaksonen, H. 2021. Yrittäjyys SOTE-kontekstissa. TAMKjournal.

Arvonlisäverolaki 1501/1993.

Edilex. 2023. Sosiaalihuoltopalvelujen arvonlisäverotus. https://www.edilex.fi/virallistieto/verohallinnon_ohjeet/2023_01022.html. 26.09.2023.

Elonen, S., Salminen, S. 2022. ”En mä kyl varmaan yrittäjyyttä vaihda pois” Sosiaalialan pienyrittäjien näkemyksiä yrittäjyyden ja sosiaalialan yhdistämisestä. Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosionomin koulutusohjelma YAMK. Opinnäytetyö. https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022113025311. 22.08.2023.

HALI ry, 2023. Kysely: Hyvinvointialueilla suhtaudutaan positiivisesti yksityiseen palvelutuotantoon. https://www.hyvinvointiala.fi/kysely-hyvinvointialueilla-suhtaudutaan-positiivisesti-yksityiseen-palvelutuotantoon/. 02.09.2023.

Heikkilä, T. 2014 Tilastollinen tutkimus. http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf . 22.08.2023.

Hiltunen, M., Karjalainen, T., Mannio, L., Pättiniemi, P., Pötry, J., Savolainen, A., Tainio, J., Tirkkonen, T., Välke, R. 2007 Hyvinvointiyrittäjän liiketoimintaopas. Tallinna: AS Pakett.

Holopainen, T. 2023. Yrityksen perustamisopas aloittavalle yritykselle. Turenki. Hansaprint Oy.

Jaakkola, H. 2019. Valitse innostus: voimakirja sosiaalialalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kainlauri, A. 2007. Ideasta hyvinvointialan yrittäjäksi. Juva. WS Bookwell Oy.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjottamisen käytännön opas. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Karvonen-Kälkäjä, A., Soback,D. & Uusitalo, S. 2009 Minäkö hyvinvointialan yrittäjäksi? Kokkola. Kirjapaino Antti Välikangas Oy.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä 569/2009.

Lähdeniemi, M, Simola, M. 2023 Monimuotoinen sote-yrittäjyys. https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-673-6. 23.08.2023

Marttala H., Päivinen R. 2022. ”Kun keksisi itselle jotain työtä maaseutualueella” – Yrittäjyys sosiaali- ja terveysalalla. Karelia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202204044420. 22.08.2023.

Mehtonen, M. 2023. Ympärivuorokautisen palveluasumisen perustaminen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sairaanhoitajan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202303133450. 23.08.2023.

Metsämuuroinen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.

Piiparinen L. 2021. Sosiaalialan yrittäjyys ja siihen saatava tuki. LAB-ammattikorkeakoulu. Sosionomin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://urly.fi/3au8 . 22.08.2023

Ruohola, T. 2022. Terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen arvonlisäverotus käytännönläheisesti. Hansaprit.

Siun Sote. 2023a. Yksityiset sosiaalipalvelujen tuottajat. https://www.siun-sote.fi/web/guest/yksityiset-sosiaalipalvelujen-tuottajat. 02.09.2023.

Siun sote. 2023b. Kotihoito ja kotona asumista tukevat palvelut. https://www.siunsote.fi/documents/393252/6561118/Siunsote+Kotihoidon+my%C3%B6nt%C3%A4misen+perusteet+pdf.pdf/f3f33787-55dc-a86b-161d-3521e99e34d3. 24.09.2023.

Siun sote. 2023c. Palvelusetelituottajaksi hakeutuminen. https://www.siun-sote.fi/palvelusetelituottajaksi-hakeutuminen. 24.09.2023.

Siun sote. 2022d. Siun sote kilpailuttaa ostopalveluina tuotettavat kotihoidonpalvelut. https://www.siunsote.fi/-/siun-sote-kilpailuttaa-ostopalveluina-tuotettavat-kotihoidonpalvelut. 24.09.2023.

Siun Sote 2023e. Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen palvelustrategia 2023-2038. https://www.siunsote.fi/documents/393252/22612649/Siunsote_palvelustrategia_hyv%C3%A4ksytty+aluevaltuustossa+22.6.2023.PDF/63c80b18-b818-e20c-44d0-95f956d4bf33. 24.09.2023.

Siun Sote 2023f. Vaikutusten arviointi. https://www.siunsote.fi/documents/393252/6561109/Siunsote_palvelustrategia_vaikutustenarviointi.PDF/fbb5a718-e484-31ac-aac4-51ca2f31e58e. 24.09.2023.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023a. Sosiaalipalvelut. https://stm.fi/sosiaalipalvelut . 23.08.2023.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023b. Kotisairaanhoito ja kotisairaalahoito. https://stm.fi/kotisairaanhoito-kotisairaalahoito. 24.09.2023.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2023c. Kotihoito. Kotihoito - Sosiaali- ja terveysministeriö (stm.fi). 24.09.2023.

Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2023. Kotihoito. https://thl.fi/fi/web/ikaantyminen/muuttuvat-vanhuspalvelut/kotihoito. 24.09.2023.

Tevameri T. 2020. Missä mennään sote-toimialalla? Sosiaali- ja terveysalan toimialaraportti. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161994/TEM_2020_01.pdf. 23.08.2023.

Tevameri, T. 2023. Monimuotoinen sote-yrittäjyys. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/789145/JAMKJULKAISUJA3212023_2_web.pdf?sequence=2. 02.09.2023.

Tilastokeskus. 2023a. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__yrti/statfin_yrti_pxt_13vy.px/chart/chartViewColumn/. 28.08.2023.

Tilastokeskus. 2022b. Suomi lukuina 2022. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/185257/yyti_sul_202200_2022_25505_net.pdf?sequence=1&isAllowed=y. 24.09.2023.

Tilastokeskus. 2023c. Tunnuslukuja väestöstä muuttujina https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/. 24.09.2023.

Tilastokeskus. 2023d. Tunnuslukuja väestöstä alueittain. https://pxdata.stat.fi:443/PxWeb/api/v1/fi/StatFin/vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px. 24.09.2023

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK). https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk. 09.11.2023.

Ukko.fi. 2022a. Osakeyhtiön verot. https://tmi.ukko.fi/hc/fi/articles/8997628303389-Osakeyhti%C3%B6n-verot-milloinmit%C3%A4-ja-miten-ilmoitetaan. 24.09.2023.

Ukko.2023b. Kotitalousvähennys 2023. https://www.ukko.fi/yrittajyyskoulu/kotitalousvahennys/. 24.09.2023.

Valtiovarainministeriö. 2023. Arvonlisäverotus. https://vm.fi/verotus/arvonlisaverotus. 10.12.2023.

Valvira. 2023. Yksityisen sosiaalihuollon luvat. https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/yksityisen_sosiaalihuollon_luvat. 02.09.2023.

Vero. 2023a. Sosiaalihuoltopalvelujen arvonlisäverotus. https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48131/sosiaalihuoltopalvelujen-arvonlis%C3%A4verotus2/#6-palveluseteli. 22.09.2023.

Vero. 2023b. Yksityisen sosiaalipalvelujen arvonlisäverotus. https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/verot-ja-maksut/arvonlisaverotus/toimialakohtaista-tietoa/yksityisten-sosiaalihuoltopalvelujen-arvonlisaverotus/. 24.09.2023.

Yrittäjät. 2023a. Tilinpäätös. https://www.yrittajat.fi/tietopankki/verot-ja-talous/taloushallinto/tilinpaatos-vuoden-taloudellinen-kooste/. 30.09.2023.

Yrittäjät. 2023b. Tekeekö yrityksesi kotitalousvähennykseen oikeuttavaa työtä? https://www.yrittajat.fi/uutiset/tekeeko-yrityksesi-kotitalousvahennykseen-oikeuttavaa-tyota-nyt-voit-ilmoittaa-vahennystiedot-verohallinnolle-asiakkaan-puolesta/. 24.09.2023.

Yrityksen perustaminen. net. 2023. Yrityksen arvot, missio ja visio. https://yrityksen-perustaminen.net/yrityksen-arvot/. 01.10.2023.